

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra psychologie, etiky a sociální práce

Bakalářská práce

PRÁCE S ROMSKOU KOMUNITOU V NZDM
A JEJÍ PŘÍNOS

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Autor práce: Vít Kašna

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 3.

2016

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Markétě Elichové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych rád jmenovitě poděkoval Míše Šťastné, za veškerou její podporu a pomoc ve chvílích, kdy se konec zdál být tak vzdálený. Díky patří i mé rodině, přítelkyni a přátelům za jejich psychickou podporu. Nelze také opomenout moje úžasné kolegy a kolegyně z práce, kteří se mnou s pochopením prožívali čas, kdy jsem byl v práci (nejen) duchem nepřítomný. V neposlední řadě děkuji Bohu, bez kterého by tato práce nevznikla.

Obsah

Úvod.....	6
1 Výchozí aspekty práce s romskou komunitou	7
1.1 Rodina.....	7
1.1.1 Vývoj rodiny pod vlivem postmoderní společnosti	7
1.1.2 Romská rodina.....	8
1.1.3 Historický exkurz do romské společnosti	9
1.2 Romská identita	10
1.3 Sociální exkluze.....	10
1.3.1 Integrace	12
1.4 Edukace	13
1.5 Klient v kontextu sociální práce	15
1.5.1 Charakteristika nízkoprahového zařízení pro děti a mládež	15
1.5.2 Specifika NZDM	16
1.5.3 Charakteristika klientů NZDM.....	17
2 Aplikované postupy v praxi.....	19
2.1 Typický klient NZDM Husita.....	19
2.2 Přínosy služby NZDM Husita v kontextu klientova příběhu	20
2.2.1 Trávení volného času	21
2.2.2 Dobrá praxe	22
2.2.3 Zátěžové životní situace a reakce na ně	23
2.2.4 Rizikové chování.....	27
3 Ověřování přínosů.....	30
3.1 Cíl a dílčí cíle šetření	30
3.2 Metodika.....	30
3.3 Výsledky.....	31
3.3.1 Problémy	32

3.3.2	Změna.....	33
3.3.3	Vliv klubu.....	33
3.4	Doporučení	34
3.5	Celkové zhodnocení	34
Závěr.....		35
Seznam použitých zdrojů.....		37
Seznam příloh		40
Přílohy		41
ABSTRAKT		64
ABSTRACT		65

Úvod

Společenské klima v současné době je k cizím kulturám skeptičtější než kdy dříve. Na práci s těmito skupinami je nahlíženo se značným despektem a to často znesnadňuje už tak dost specifickou spolupráci s příslušníky těchto kultur. Pohled na romskou menšinu je navíc zatížen množstvím předsudků, které se začaly utvářet již s příchodem prvních skupin na naše území. Za dobu své existence se stali Romové nedílnou součástí české společnosti a zároveň jednou z nejpočetnějších menšin žijících v České republice. Navzdory častému odmítavému přístupu většinové společnosti, anebo možná právě pro něj, si dovedli zachovat prvky své kultury ve všech oblastech svého života. Všechna tato tvrzení vedou k jasnému závěru. Romskou komunitu nelze přehlížet, je potřeba s ní pracovat a práce s dětmi a mládeží se jeví jako jedna z vhodných možností.

Tato práce si klade za cíl nejen popsat přínosy služeb nízkoprahových klubů pro děti a mládež pracujících převážně s romskou komunitou, ale především porovnat, zda jsou popsané skutečnosti v souladu s realitou. K tomuto účelu je využita odborná literatura, která tvoří teoretický základ celé práce, dále jsou zde využity četné příklady dobré praxe propojené s metodickými dokumenty konkrétního zařízení. V neposlední řadě čerpá z rozhovorů se samotnými uživateli zařízení, což práci dodává potřebnou autenticitu.

Koncept práce je systematicky rozdělen do tří hlavních částí, které jsou vzájemně propojeny a logicky na sebe navazují. Základní linie vedoucí napříč celou prací je inspirována cíli NZDM Husita. První kapitola se zaměřuje na pět hlavních aspektů, které hrají klíčovou roli v práci s romskou komunitou. Každý z nich je krátce uveden tak, aby návaznost jednotlivých podkapitol byla zřejmá. V další části se každé z těchto východisek překlápí do praktického projevu v životě romské mládeže v kontextu konkrétního nízkoprahového zařízení a jejich řešení dokládají vložené příklady dobré praxe. Poslední kapitola je již zcela praktická, ale stále se obsahově upíná k hlavní linii, v tomto případě se však mnohem více věnuje celkové schopnosti mládeže vnímat přínos služby jako takové, než zkoumání výsledků v jednotlivých oblastech. Kvalitativní výzkum byl prováděn mezi klienty NZDM Husita za využití následujících metod sběru dat – rozhovor, studium dokumentů a zúčastněné pozorování.

1 Výchozí aspekty práce s romskou komunitou

Celá první část práce se věnuje definování několika základních pojmů, které představují východiska pro další konkrétnější popis práce. Seznámení se s nimi je podstatné pro pochopení širšího kontextu problematiky, a ačkoli může místy působit příliš obecně, má zde své neodmyslitelné místo, zejména vzhledem k hloubce a množství různorodých aspektů figurujících v dané problematice. Následující kapitoly se věnují například popisu rodiny v kontextu postmoderní společnosti a vysvětlují pojmy jako integrace a sociální exkluze, to vše s důrazem na specifika romské komunity. Poslední kapitola se věnuje již samotné práci s romskou komunitou v prostředí nízkoprahových služeb pro děti a mládež, čímž připravuje prostor pro praktické navázání na téma v následující kapitole.

1.1 Rodina

Na tomto místě se budeme věnovat přetváření rodiny v postmoderní společnosti v širším smyslu, do toho obrazu pak zapadá popis rodiny romské, jako specifické jednotky, která se v mnohých aspektech od klasické postmoderní rodiny v sociologickém slova smyslu liší. K jejímu plnému pochopení je třeba nahlédnout i do dějin romského národa, tomuto úkolu se věnuje závěr kapitoly.

1.1.1 Vývoj rodiny pod vlivem postmoderní společnosti

Rodina má zásadní vliv na fyzický i psychický vývoj dítěte a její funkce je v tomto ohledu nepostradatelná. Dobře fungující rodina by měla poskytovat všem svým členům pocit bezpečného zázemí. Předává své hodnoty, je podporou dítěte a učí ho vzájemné interakci s ostatními členy rodiny. Významnou funkcí rodiny je funkce **socializační**, jelikož rodina v podstatě představuje první model společnosti, s nímž se dítě setkává. Tradiční model rodiny se vyznačoval její mnohvrstevnatostí, kdy společně žilo více generací. Rodina byla stabilní samostatnou jednotkou, jejíž členové se o sebe dovedli vzájemně postarat. Pro tradiční rodinu byla specifická silná citová vazba všech jejích členů, s postupem vědy a počátky industrializace se začíná měnit společnost a tyto změny mají patrný vliv na další vývoj rodiny.¹

S příchodem a rapidně rostoucím využitím techniky na počátku devatenáctého století se lidé ve velkém začínají stěhovat za prací z vesnic do měst. Podle Matouška je jasně

¹ srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 9-11.

prokazatelný vztah urbanizace společnosti a delikvence. V této době začíná mít evropská kultura podobu kultury velkých průmyslových měst, model tradiční rodiny mizí, čím dál častěji se setkáváme s neúplnými rodinami, slábnou jejich vazby i hodnoty. Společnost přijímá ideály konzumu a stává se čím dál více individualizovanou.² Postmoderní sociální stát zaujímá funkci nové rodiny a přebírá tak většinu dřívějších kompetencí rodiny.³ Pluralita a nejednoznačnost doby, životních cest a jednotlivých voleb společně s krizí rodiny a rozvratem tradičních hodnot má za následek, že mladý člověk běžně v období dospívání více či méně tápe. „*Celkově vzato, rodina i společnost pokládají dnešní dospívající mladé lidi spíše za přítěž než přínos,*“⁴ Takto charakterizuje neutěšenou situaci dospívajících americký transpersolnální psycholog Bret Stephenson, který upozorňuje na to, že tento stav je důsledkem negativního vývoje naší společnosti – v tradičních kulturách, kde existují přechodové rituály a iniciace, se tento problém prakticky nevyskytuje.⁵

Jedním z mnoha faktorů postindustriální společnosti, které přispívají k rizikovému chování jedince a zvyšujícímu se výskytu sociopatologických jevů je také podstatný nárůst volného času. Trendy společnosti snadno ovlivňují životy mladých lidí a projevují se ve způsobech, jakými mládež tráví volný čas. Mladí mají mnoho příležitostí rozhodovat o tom, jak s časem naloží. Pokud ale nenachází aktivity, které by je bavily a kde by se mohli jistým způsobem seberealizovat, dostavuje se pocit nudy, pasivita a tím rostou i rizika nežádoucího jednání vůči sobě, či okolí. V reakci na nově vzniklé potřeby vznikají nejrůznější instituce a své uplatnění nacházejí i nově vznikající přístupy v práci s mládeží.⁶

1.1.2 Romská rodina

Pilířem dnešní romské společnosti je rodina, která je nositelkou tradic a v mnohých aspektech tak zůstává stále rodinou tradiční.⁷ Romskou společnost lze dělit na základě struktury po linii horizontální (rodiny) i vertikální (rod). Rod (romsky fajta) je příbuzenská skupina, do níž patří jak nejbližší příbuzní, tak strýcové a tety, bratrance i sestřenice rodičů, prarodičů s jejich potomky. Romové rozlišují fajtu po otcovské (pal o dad) a mateřské (pal e daj) linii. O romské rodině nelze uvažovat obecně. Faktické fungování rodiny v rámci komunity a vůči majoritnímu okolí ovlivňují různé faktory – nejbližší okolí, stupeň sociální úrovně, příslušnost

² srov. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*, s. 92-93.

³ srov. tamtéž, s. 40.

⁴ STEPHENSON, B. *Co dělá z chlapců muže*, s. 82.

⁵ srov. tamtéž, s. 82.

⁶ srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 11-12.

⁷ ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*, s. 73.

k subetnické skupině aj. Charakteristickým rysem rodiny je skutečnost, že jde o společenství lidí vzájemně nerovnoprávných, řídicí se přesnými pravidly. Úlohy jsou v rodině rozdělené na ženské a mužské (romské rodiny na Slovensku). Dalším specifikem je soudržnost a kolektivnost. Důraz na samostatné rozhodování je zcela potlačen a řešení problémů se odehrává v rámci společné diskuze.⁸ Děti mají v pojetí rodiny vysoké postavení, největší možný počet dětí je důležitý pro upevnění manželství i postavení ženy, a také pro sílu vnitřní komunity vůči okolí.⁹ Ve srovnání s výchovou v evropských rodinách, kde je kladen důraz na výchovu dítěte k samostatnosti, v romské rodině se klade důraz na úctu ke starším a podřízení se skupině, kde existuje hierarchie.¹⁰

1.1.3 Historický exkurz do romské společnosti

V České republice představují Romové svébytnou etnickou skupinu, odlišnou svým osobitým životním stylem, normami chování, kulturou i rodinnou výchovou. Tato specifčnost je utvářena nejen kulturním a historickým vývojem, ale i izolovaným postavením v prostředí, jež je obklopuje. K porozumění chování Romů, jejich morálce i hodnot, je bezesporu nutné znát jejich historii.¹¹

Romové do Evropy přišli z Indie (3. – 10. století). Odborná veřejnost tvrdí, že Romové svým původem patřili k indické populaci, kdy „s indickým původem je spojena tmavá barva pleti, oční duhovky a vlasů a další charakteristické znaky od Evropanů odlišného antropologického typu: poměr trupu a končetin, rysy obličeje, často se uvádějí také odlišné charakteristiky sérologické.“¹² Po území Indie cestovali s vidinou vyšší životní úrovně, ovšem existuje řada hypotéz o příčinách jejich odsunu. Cesta z domoviny vedla Persií, což deklarují slova perského původu v romštině. Na evropském kontinentu déle pobývali Romové v Byzantské říši, odkud přes Balkán odešli dále do Evropy.¹³

První zmínky o Romech na českém území se datují počátkem 15. století. Prvotní pozitivní přijetí Romů se během 16. století proměnilo v negativní postoj evropského obyvatelstva a v následujících dvou stech letech vyvrcholilo fyzickou likvidací. I přes odpor negace místního obyvatelstva se Romové začali usazovat na Slovensku (konec 15. století), Moravě (konec 18. století) a jejich integraci přerušila až druhá světová válka.

⁸ srov. KOVÁŘOVÁ, M. *Romové: [Creativehelp - tvůrčí dílny s romskými dětmi]*, s. 26-27.

⁹ srov. tamtéž, s. 34.

¹⁰ srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*, s. 74.

¹¹ srov. KOVÁŘOVÁ, M. *Romové: [Creativehelp - tvůrčí dílny s romskými dětmi]*, s. 13.

¹² PAVELČÍKOVÁ, N. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*, s. 9.

¹³ srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*, s. 6.

Fašistickým režimem již před začátkem války byli prohlášeni za nečistou rasu, a tím předurčení k hromadné likvidaci založené na rasových základech. Za národnostní menšinu v Československu byli uznáni v roce 1991.¹⁴

1.2 Romská identita

Identita (lat. *identicus*) „je procesem a vždy konkrétním výsledkem interakce mezi jednotlivcem a prostředím.“¹⁵ Není jedinci jednoznačně daná a není mu přirozenou. Specifické rysy romské mentality souvisejí s hierarchií jejich hodnotového systému, v němž se zrcadlí a jsou jím i podmiňovány. Do základního hodnotového systému náleží dědictví předků, láska k dětem, uznávání rodové hierarchie a tradice, svobodný život, či peníze. Hodnotový systém Romů odráží rozdílné životní podmínky minority a majority.¹⁶

Proces ztotožňování, vrůstání jedince do kultury lze označit enkulturací, do níž „je možné zahrnout všechny projevy naučeného chování, získávání znalostí a dovedností, díky kterým člověk nabývá kompetence v kultuře své společnosti.“¹⁷

Etnická identita je vědomí příslušnosti k jistému etnickému společenství, etnické skupině, jakožto souhrnu „lidí se společnou etnicitou, která je odlišná od etnicity jiných lidí. Stanovení etnicity je vlastně konstatováním, že určití lidé nebo skupiny lidí tvoří etnikum.“¹⁸ Etnická identita má však také subjektivní stránku, záleží tedy na každém jedinci, nakolik se identifikuje s danou skupinou, právo na takové sebeurčení je garantováno Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod. Podpora etnického sebeuvědomění je pro současnost nezbytným a pozitivním atributem, neboť pomáhá překonat pocit méněcennosti a zároveň zvyšuje motivaci k integraci. Faktory, které ovlivňují identitu, jsou různorodé, během života se dynamicky proměňují, jsou individuálně dané.¹⁹

1.3 Sociální exkluze

Sociální exkluze je pojmem přímo plynoucím z definované odlišnosti zmiňovaných kultur. Tomuto fenoménu se věnuje následující podkapitola, která popisuje jak exkluzi samotnou, tak specifika exkluze romské a přináší návrhy řešení v podobě různých typů integrace.

¹⁴ srov. KOVÁŘOVÁ, M. *Romové: [Creativehelp - tvůrčí dílny s romskými dětmi]*, s. 13.

¹⁵ PETRUCIJOVÁ, J. *Jeden svět - podpora multikulturní výchovy a vzdělávání*, s. 13.

¹⁶ srov. tamtéž, s. 101-102.

¹⁷ Tamtéž, s. 14.

¹⁸ *Velký sociologický slovník*, s. 277.

¹⁹ srov. MOREE, D. *Než začneme s multikulturní výchovou: od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*, s. 51-53.

Dnešní společnost je charakterizována zejména ekonomickým růstem a růstem blahobytu, na kterém se sociální vrstvy a jednotlivci podílejí rozdílnou měrou, ale „z něhož není, respektive neměl by být, nikdo z principu a priori vyloučen.“²⁰ Mareš chápe proces sociálního vyloučení „jako univerzální kulturní mechanismus, s nímž se v různých formách setkáváme snad ve všech společnostech, ať již prostorově, či časově určených. Stejně tak se ve všech těchto společnostech setkáváme s vylučovanými jedinci, sociálními kategoriemi i kolektivitami, i když formy a míra jejich vyloučení mohou být a jsou rozdílné.“²¹

Sociální exkluze, jakožto sociologický termín, se rozšířil do celosvětového kontextu, stal se teoretickým základem v boji s chudobou a boj proti exkluzi se „stal dokonce jedním z hlavních cílů politiky Evropské unie (Maastrichtská smlouva, 1993).“²² V politickém diskurzu jednotlivých zemí Evropské unie se etablovaly koncepty exkluze, koheze, integrace a v různé míře ovlivňují ideologii a praxi sociálních politik. Stále naléhavěji vystupuje do popředí problém disproporcí a nerovností, které ohrožují její kohezi. Sociální koheze je ohrožována řadou faktorů. Pozornost se soustřeďuje na skupiny vyloučené z hlavního proudu dané společnosti obecně a zaměřuje se na nerovnosti založené na náboženském, etnickém a kulturním základu.²³

Definice Komise evropských společenství sociální exkluzi představuje jako „vyloučení jedinců i sociálních skupin z ekonomického a sociálního života (z trhu práce, společenských organizací, sousedství v majoritní populaci ap.), a tím i z možnosti podílet se na právech (především sociálních), životních prostředcích a zdrojích blahobytu sdílených zbytkem populace.“²⁴

Pro sociální vyloučení Romů je typická prostorová segregace (ghetta, bronx) a koncentrace do jedné oblasti (ghettoizace).²⁵ Koncentrace Romů je doprovázena zvýšeným rozvojem sociálně deviantních jevů (kriminálnost, prostituce). Tyto jevy prohlubují vyloučení rodin i komunity. Mezi další závažná témata související se sociální exkluzí Romů patří problematika bydlení a života na ulici, nedostatků bytové politiky, nezaměstnanosti a uplatnění na trhu práce, ale i sociálně nepřijatelného chování.²⁶

²⁰ MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*, s. 5.

²¹ MAREŠ, P. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*, s. 9.

²² NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*, s. 30.

²³ srov. MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*, s. 5-6.

²⁴ MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*, s. 7.

²⁵ srov. MAREŠ, P. *Sociální exkluze na lokální úrovni*, s. 49.

²⁶ srov. MAREŠ, P. *Sociální exkluze na lokální úrovni*, s. 49-52.

Sociální exkluze představuje ohrožení demokracie a občanství, je důsledkem chudoby, nezaměstnanosti i sociálně patologického jednání.²⁷ Podle Evropské komise je způsobena strukturálními a institucionálními příčinami, a to selháním pracovního trhu (ekonomická integrace), demokratického systému (občanská integrace), sociálního státu (sociální integrace) a rodiny.²⁸ K dalším příčinám lze přiřadit i diskriminaci. Sociální exkluze je přenášena i „z generace na generaci v procesu sociální reprodukce“²⁹, kdy si jedinci nezískali potřebný lidský, sociální a kulturní kapitál, důvěru k institucím majoritní společnosti, neosvojili si potřebné postoje a vzorce chování.³⁰

Nejobtížněji řešitelný jev v rámci sociální exkluze je situace Romů, kdy etnická příslušnost má vnější i vnitřní stigmatizující vlastnosti. Mezi vnější lze zařadit neoblíbenost nebo diskriminaci a za vnitřní lze považovat romipen, zahrnující tradiční vztah Romů k neromskému vzdělání.³¹

1.3.1 Integrace

Integrace (lat. integrare) vyjadřuje scelení, sjednocení. „K integraci dochází, pokud mají všichni lidé rovnoprávný sebeurčující přístup ke všem oblastem života. Integrace vyžaduje vhodné rámcové podmínky a prostředky. Integrace obsahuje právo na odlišnost a je nedělitelná.“³² Za prioritní cíl integrace lze považovat akceptaci v kontextu rovných příležitostí a aktivní participace na společenském životě. Úspěšnost začlenění jedinců do společnosti je ovšem závislá zejména na schopnosti jednotlivce tento proces akceptovat, identifikovat.³³

Romové o určité začlenění do majoritní společnosti sami stojí, což činí integrační snahy legitimními. Závažným problémem zůstává, že majorita produkuje skryté segregační mechanismy. K současným asimilačním trendům velkou měrou přispívá také vzájemné nastavení a propojení vztahů institucí, které svými projekty podporují a ovlivňují život romské komunity.³⁴

²⁷ srov. MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*, s. 8.

²⁸ srov. tamtéž, s. 8-9.

²⁹ Tamtéž, s. 9.

³⁰ srov. tamtéž, s. 9.

³¹ srov. *Specifická situace romské mládeže na trhu práce* [online], poslední aktualizace 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: < <http://www.r-mosty.cz/dokumenty/specificka-situace.pdf> >.

³² PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*, s. 30.

³³ srov. PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*, s. 32.

³⁴ srov. ŠTĚCHOVÁ, M. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*, s. 95-96.

K integraci Romů do společnosti napomáhají svými dlouhodobými strategiemi jak Rada vlády ČR pro národnostní menšiny tak Rada vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny. V současnosti je jejich hlavním cílem prosazování integrační politiky prostřednictvím uskutečňování Strategie romské integrace do roku 2020, která je součástí Koncepce romské integrace.³⁵ Do této strategie jsou zapojena mnohá romská a proromská občanská sdružení a další instituce.

1.4 Edukace

Vzdělávání se jeví jako vhodný nástroj pro integraci romské komunity do majoritní společnosti, zároveň s sebou toto téma nese i svá rizika a požadavky na přizpůsobení současných osnov a metodických postupů, tímto tématem se zabývá následující kapitola.

Romové tvoří v České republice nejpočetnější národností menšinu. V roce 2011, kdy proběhlo poslední sčítání lidu, se k romské národnosti přihlásilo celkem 5135 osob. Kvalifikované odhady koordinátorů pro záležitosti romské menšiny však mluví o tom, že v roce 2014 žilo v České Republice 241 900 Romů, což jsou 2,3 % z celkové populace ČR.³⁶

„(...) situace národnostních menšin v ČR je celkově uspokojivá, s výjimkou romské komunity. Kritické hodnocení postavení romských komunit se týká nízké úrovně vzdělávání romských dětí, nezaměstnanosti, bydlení, široké škály sociálních problémů a diskriminačních postojů vůči Romům.“³⁷ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha, 2001) zahrnuje „systémový projekt formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu,“³⁸ kdy poměrná část dokumentu je zaměřena na vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami.³⁹ Rovný přístup ke vzdělávání osob bez rozdílu

³⁵ srov. *Vláda České republiky: Rada vlády pro záležitosti romské menšin* [online], poslední aktualizace 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>>.

³⁶ srov. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2014* [online], poslední aktualizace 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2014.pdf>>.

³⁷ MAREŠ, M. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*, s. 21.

³⁸ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*, s. 7.

³⁹ srov. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*, s. 57.

přinesl Předpis č. 561/2004 Sb., Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.⁴⁰

Zvýšenou neúspěšnost romských žáků v tradičním vzdělávacím systému podmiňují zejména tyto dva faktory: kognitivní (inteligentní charakteristika dětí) a sociokulturní. Vliv kognitivních vlastností na učení nebyl u romských dětí ještě odborníky dostatečně zpracován, proto se zaměříme více na oblast sociokulturních determinantů, jejichž vliv je zřejmý.⁴¹

„Děti pocházející z nižších sociálních vrstev mají menší šance v přístupu k vyšším úrovním vzdělávání, (...) neboť tyto děti podávají v inteligenčních testech horší výkony, (...) neboť jejich kognitivní dovednosti zaostávají za (převážně kognitivními) požadavky formálního vzdělávání ve školách, (...) neboť sociální prostředí rodin determinuje (nestimuluje) rozvoj kognitivních dovedností těchto dětí, atd.“⁴²

Inkluzivní škola se zdá být optimálním řešením pro tyto případy, protože je připravena na výše uvedené výzvy reagovat, a to díky odpovídajícím standardům podpůrných opatření. Poskytuje edukaci umožňující žákům maximální rozvoj s ohledem na daný handicap. Zde hraje podstatnou roli i sociálně zaměřená pedagogická diagnostika, která u romských žáků slouží jako předpoklad pro efektivní pedagogickou práci.⁴³

Dalším nezbytným předpokladem edukace je dialog, tedy navázání kontaktu mezi minoritou (romská menšina) a majoritou (česká většinová společnost).⁴⁴ Snížit vliv předsudků je cílem multikulturní výchovy, která je součástí rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.⁴⁵ „Aktivní zapojení romské minoritní společnosti je součástí multikulturní edukace představující výchovu a vzdělání.“⁴⁶ V neposlední řadě je však nutné zohlednit specifika plynoucí z odlišnosti vzdělávacích potřeb i při tvorbě nových učebních osnov. Jejich znevýhodnění je třeba v tomto případě přijímat jako výzvu, ne jako bariéru ve vzdělávání.

⁴⁰ srov. Předpis č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online], poslední aktualizace 24. 9. 2004 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>>.

⁴¹ srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 108.

⁴² Tamtéž, s. 120-121.

⁴³ srov. FRANIOK, P. et al. *Transformace speciálních vzdělávacích potřeb v kontextu kurikulárních dokumentů*, s. 24.

⁴⁴ srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*, s. 163.

⁴⁵ srov. FRANIOK, P. *Transformace speciálních vzdělávacích potřeb v kontextu kurikulárních dokumentů*, s. 24.

⁴⁶ Tamtéž, s. 25.

Primární edukace má zásadní vliv na pozdější integraci do společnosti. V ČR se sociálním službám věnují nestátní neziskové organizace, které usilují o plnohodnotnou integraci, socializaci, zlepšení kvality života i osobnostní rozvoj jedince.

1.5 Klient v kontextu sociální práce

Dle slovníku sociální práce je klientem člověk, resp. subjekt (rodina, skupina, komunita), který čerpá sociální službu.⁴⁷ Slovo klient však v poslední době dostalo spíše pejorativní význam, neboť v sobě implikuje závislost na odborníkovi. Paternalistický přístup k sociální práci je již přežitým a sami sociální pracovníci (zejména jejich radikálnější a aktivisticky orientovaná část) volají po změně ve vnímání sociální práce a uschopnění lidí, s nimiž pracují. Klient tak přestává být pasivním příjemcem sociální péče, ale stává se odborníkem na svůj vlastní život, sociálně odpovědnou bytostí, která má potenciál řešit své obtíže, ale také být přínosem pro komunitu. „(...) *sociální pracovník také pomáhá, ale nepřistupuje ke klientovi jako k nemocnému, hledá jeho schopnosti a silné stránky, mapuje možnosti a pomáhá klientovi s řešením jeho problému.*“⁴⁸

Zákon o sociálních službách navíc slovo „klient“ ani nezná – hovoří o „uživateli služby“. Soudobí autoři se tedy uchylují i k výrazům „uživatel“, nebo „konzument služby“. V zemích západní Evropy jako je Francie či Německo se používá označení „zákazník“ nebo „host“.⁴⁹

Pro účely mé bakalářské práce se budu držet v České republice zažité terminologie a užívat slovo klient a uživatel služby jako synonyma, ačkoli sám chápu klienta sociální služby (v souladu s výše popsaným principem empowermentu) spíše jako „partnera“, než jako objekt sociální práce.

1.5.1 Charakteristika nízkoprahového zařízení pro děti a mládež

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. charakterizuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež jako sociální službu, která je poskytována dětem ve věku od 6 do 26 let, kteří jsou

⁴⁷ srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 90.

⁴⁸ KOTOVÁ, H. *Streetwork : dobrá praxe 2015 : české a zahraniční zkušenosti z práce v nízkoprahových sociálních službách*, s. 95.

⁴⁹ srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 90.

ohrožení společensky nežádoucími jevy. Služba může být realizována jak ambulantní, tak terénní formou.⁵⁰

Cílem služby je přispět ke zlepšení kvality života klientů, a to pomocí předcházení, nebo snižování sociálních a zdravotních rizik souvisejících s jejich stylem života, umožnění lepší orientace v jejich sociálním prostředí a vytváření podmínek, jež pomáhají k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Sociální služba nízkoprahového zařízení pro děti a mládež je naplňována výchovnou, vzdělávací a aktivizační činností, zprostředkováním kontaktu se společenským prostředím, poskytováním sociálně terapeutických činností a pomocí při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.⁵¹

Nízkoprahově organizované služby, mezi něž spadají nízkoprahové kluby, se ve svých přístupech a metodách práce odlišují v závislosti na cílové skupině, pro niž je služba určena. Jejich základní prvky se však v mnoha činnostech setkávají. Společným rysem všech nízkoprahově organizovaných služeb je navázání kontaktu s klientem a jeho následné udržování. Mládež, která se již setkala s nějakou formou institucionalizované péče, může být díky formě nízkoprahových služeb překvapená, že odborná pomoc dospělých nemusí mít jen charakter různých omezení, dozoru, či normativního přístupu.⁵²

1.5.2 Specifika NZDM

Jedním ze specifických způsobů poskytování služeb NZDM je princip **nízkoprahovosti**. Pojem nízkoprahovost vznikl v reakci na skutečnost výskytu odlišnosti teoretických a faktických potřeb klientů - organizátoři mají vlastní představu o nejvhodnější formě pomoci, ale klient o tuto pomoc vlastně vůbec nestojí.⁵³ Principem nízkoprahovosti je tedy myšlena snaha o maximální možné zpřístupnění služby uživateli pomocí odstranění bariér, jež by mu ve využití služby mohly bránit. V kontextu nízkoprahového zařízení pro děti a mládež se jedná o časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry.

Klub by měl pro uživatele představovat **prostředí**, které je pro něj svým charakterem i prostorem **přirozené**. Základní podmínkou pro vstup do klubu je svým chováním

⁵⁰ srov. *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. : Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež* [online], poslední aktualizace 2006 [cit. 2016-03-08]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>

⁵¹ srov. tamtéž.

⁵² srov. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*, s. 16-17.

⁵³ srov. JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 377.

neomezovat a neohrožovat nikoho z přítomných včetně sebe. Vstup uživatele do zařízení není omezen jeho pasivitou, nebo odlišností v žebříčku osobních hodnot. Pokud má uživatel potřebu jednoduše být na klubu, není po něm vyžadováno podílet se na aktivitách klubu. Uživatelem se může stát každý, kdo spadá do **cílové skupiny** daného klubu bez nutnosti registrace, či pravidelné docházky. Veškerá dokumentace o uživateli je vedená transparentně. Obsahuje pouze údaje nezbytné pro poskytnutí odborných a kvalitních služeb. Provoz služby je stabilní a provozní doba klubu je nastavena tak, aby vyhovovala uživatelům. Sociální služba NZDM je poskytována **bezplatně**.⁵⁴

1.5.3 Charakteristika klientů NZDM

Při definici cílové skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež se nabízí dvě perspektivy – charakteristika cílové skupiny na základě nepříznivé sociální situace a charakteristika vycházející z vývojových úkolů, v nichž jedinec selhává. Vycházím z charakteristiky definování cílové skupiny v rámci pojetí práce zaměřené na člověka⁵⁵

Definice pomoci nepříznivé sociální situace

Sociální práce s dětmi a mládeží ohroženou nepříznivou sociální situací v rámci NZDM je službou sociální prevence. To znamená, že nízkoprahová zařízení reflektují nejen nepříznivé sociální situace, které již nastaly, ale také ty, které nastat mohou. Mezi tyto situace patří:

- Obtížné životní události (rozpad rodiny, školní problémy, časté stěhování...)
- Konfliktní společenské situace. Jedná se o situace, kdy je jedinec v konfliktu se společností a jejími normami (kriminalita, mezigenerační konflikty, vandalismus, násilí) či zažívá negativní zkušenosti (předčasný a rizikový sex, zneužívání alkoholu a drog, šikana, rizikové jednání vedoucí k poškození zdraví).
- Omezující životní podmínky. Špatné sociální podmínky úzce souvisí s komplikovaným přístupem ke vzdělání, špatnými hygienickými, společenskými a kulturními návyky. Ohrožující prostředí je příčinou i důsledkem sociálního vyloučení, které se stává bludným kruhem.

⁵⁴ srov. *Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*, s. 5.

⁵⁵ srov. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*, s. 89.

Definice pomoci vývojových úkolů

Sociální práce v prostředí NZDM je zaměřena na jedince, kteří při plnění vývojových úkolů selhávají, resp. jsou ohroženi selháním. Mladý člověk procházející těžkým obdobím dospívání se musí vyrovnat se spoustou nových skutečností, ať už se jedná o tělesné, nebo společenské změny. Tělesné změny jdou ruku v ruce s pohlavní zralostí, sbíráním sexuálních zkušeností a navazováním partnerských vztahů. Problémy s přijetím vlastního těla a nových společenských rolí vyplývajících z dospívání mohou pro mladého člověka představovat řadu rizik a ohrožení (sebepoškozování a sebevražedné tendence, neschopnost navázat partnerský vztah, problematická první sexuální zkušenost, promiskuita, problémy spojené se sexuální orientací apod.)⁵⁶

⁵⁶ srov. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*, s. 89.

2 Aplikované postupy v praxi

Tato část přímo navazuje na předchozí definované oblasti a je zde patrná přímá provázanost s předchozími oblastmi. Ve svém obsahu již konkrétně demonstruje jednotlivé aspekty a doplňuje je příklady z praxe. K tomuto popisu již nyní využívá některá data získaná během kvalitativního šetření v nízkoprahovém klubu Husita.

2.1 Typický klient NZDM Husita

Posláním Nízkoprahového klubu Husita (dále také NZDM Husita) je pomáhat dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí Prahy 3 a přilehlých lokalit zvládat jejich sociálně nepříznivé situace a předcházet jim. Přestože je služba poskytována bez rozdílu etnicity všem, kdo se nacházejí v sociálně nepříznivé situaci, zařízení se specializuje na romské děti, mládež a mladé dospělé, kteří v okolí NZDM žijí, pracují, tráví volný čas či chodí do školy. Tato skutečnost ovlivňuje konkrétní charakteristiky typického klienta NZDM Husita a služba na ni reaguje ve svých cílech.

Cílová skupina NZDM Husita se vyznačuje tím, že propadá sítím sociálních i návazných služeb a volný čas tráví pasivně na ulici.

Děti a mládež ve věku od 6 do 18 let

„Typický uživatel má problémy se školní docházkou (nedostatečné znalosti a prospěch, vysoká absence – často omlouvaná rodiči, segregace Romů na jedné ZŠ). Volný čas tráví často pasivně, obvyklým tématem je nuda, která bývá i spouštěčem rizikového chování (šikana, pouliční kriminalita, vandalismus, již v dětském věku experimentování s alkoholem a drogami, závislost na kouření, předčasný a rizikový sex). Prostředí, v němž uživatelé vyrůstají, bývá nepodnětné a děti trpí důsledky sociálního vyloučení rodiny (chudoba, nízké příjmy rodin, dlouhodobá nezaměstnanost rodičů, nepříznivé bytové podmínky). Kromě těchto specifických problémů zažívají obtížné životní situace spojené s navazováním prvních partnerských vztahů, volbou budoucího povolání, dospíváním a rodinným prostředím, běžně se také setkávají s předsudky majoritní společnosti a rasismem.“⁵⁷

⁵⁷ Metodika nízkoprahového klubu Husita: veřejný závazek.

Mladí lidé od 19 do 26 let

„Vzhledem ke školní neúspěšnosti většiny uživatelů služby je v populaci mladých dospělých vysoká nezaměstnanost, častým jevem je také nelegální práce, kdy bývají zaměstnavatelem mnohdy zneužíváni. Obrovským socioekonomickým problémem je otázka bydlení. Dívky dosahují seberealizace většinou skrze mateřství, otěhotní často poměrně brzy. Mladí muži mají problémy vystoupit z kruhu sociálního vyloučení, kdy si své životní potřeby a potřeby rodiny zabezpečují společensky neakceptovatelným způsobem (kriminalita). Bezvýhodnost jejich sociální situace je často vrhá do apatie, frustraci mnohdy kompenzují zneužíváním alkoholu, omamných a psychotropních látek, nebo násilným chováním.⁵⁸

Zařízení pracuje rovněž s rodinou a místní komunitou v rámci programů pro předškolní děti a jejich rodiče, akcí pro veřejnost a návštěv rodin klientů, kdy pracovníci NZDM kontaktují s vědomím a souhlasem klienta jeho rodinu za účelem hledání řešení jeho obtížné sociální situace. NZDM Husita rovněž funguje jako komunikační most mezi obecní komunitou, veřejností a cílovou skupinou.

2.2 Přínosy služby NZDM Husita v kontextu klientova příběhu

V následujícím textu se budu věnovat rizikům, s nimiž se klienti NZDM Husita běžně setkávají a která se NZDM snaží eliminovat a předcházet jim. Text pro přehlednost strukturuji do kapitol, jež korelují s cíli služby. Některé jevy, resp. cíle však nelze dost dobře do kapitol zařadit, neboť procházejí jako linie všemi oblastmi práce s klientem, proto se věnuji pouze třem hlavním – trávení volného času, obtížným životním situacím a strategiím jejich zvládnutí a nakonec rizikovému chování klientů. V každé kapitole uvádím příklady z praxe NZDM Husita, které dokládají, zda a jakým způsobem dochází při práci s klienty k naplňování veřejného závazku a konkrétních cílů služby.

Abychom mohli zkoumat naplňování cílů, bude nutné nejprve nastínit, jak má zařízení cíle definovány. Cílem NZDM Husita je mladý člověk, který:

- *aktivně rozhoduje o svém životě,*
- *využívá volný čas ke svému osobnímu rozvoji,*
- *má ukončené vzdělání*
- *je schopen se uplatnit na trhu práce*

⁵⁸ Metodika nízkoprahového klubu Husita: veřejný závazek.

- *zná svoji hodnotu,*
- *má kladný vztah k sobě samému i ke svému okolí*
- *dokáže si obstarat své osobní záležitosti, naplňovat své potřeby a zvládat životní obtíže společensky akceptovatelným způsobem*
- *ví, na koho se může obrátit, pokud má problémy a dokáže pomoc vyhledat.*⁵⁹

2.2.1 Trávení volného času

Problémy a rizika spojené s trávením volného času jsou jedním z důsledků transformace rodiny. Hofbauer zdůrazňuje vliv výchovy a rodiny, jakožto primární sociální skupiny, kde dítě získává první a zásadní návyky a vztah k trávení svého volného času.⁶⁰

Pro klienty NZDM Husita je charakteristické neorganizované trávení volného času ve veřejném prostoru – v parku, na ulici, případně doma. V posledních letech je také výrazné trávení volného času na internetových sociálních sítích. Romové nemají obecně vzato příliš pozitivní vztah k institucím a organizovaným aktivitám, klíčové jsou také finance a sociální vyloučení v širším kontextu. Rodiny klientů NZDM Husita bývají často neúplné, předlužené, velice častý problém je nezaměstnanost jednoho, nebo obou rodičů. Vyskytují se i různé patologické jevy, jako kriminalita (rodič ve vězení), nebo závislosti na drogách či alkoholu. Platit dítěti, resp. dětem, neboť rodiny klientů mají obvykle tři, čtyři i více dětí, finančně náročné kroužky je pro rodiny příliš vysoký práh, na který z finančních důvodů nedosáhnou. Navíc děti vyrůstající v sociálně vyloučeném prostředí ani nejsou většinou schopné pravidelně na kroužek docházet – žijí přítomností a tak dají přednost aktivitě, která je pro ně v danou chvíli bližší či zajímavější. Pokud se zapojí do standardních volnočasových aktivit v lokalitě, rázem se setkávají s rasismem, nedůvěrou a neporozuměním majority a svých neromských vrstevníků. To vše, společně s tím, že nejsou navyklé delší kontinuální činnosti a mají potíže se soustředěním (o činnost po několika minutách ztrácí zájem a hledají novou činnost) vede k tomu, že děti prakticky skoro žádné kroužky a instituce, kde mohou trávit volný čas, nenavštěvují. Relativně zajímavé jsou pro ně sportovní aktivity (tanec, fotbal, box) kam někteří dochází, avšak to je spíše světlá výjimka – zpravidla se pak jedná o kroužek, který vede nějaký dospělý z místní romské komunity. Rodiče se v takovém případě nebojí dítě na kroužek posílat, neboť mají jistotu, že nebude rasisticky šikanováno. Kruh

⁵⁹ *Metodika nízkoprahového klubu Husita: veřejný závazek.*

⁶⁰ srov. HOFBAUER, B. *Děti mládež a volný čas*, s. 56.

sociálního vyloučení tedy pokračuje i v oblasti volného času a je prakticky nemožné ho někde přerušit.

2.2.2 Dobrá praxe

Nízkoprahový klub Husita nabízí vysoce rizikovým dětem dobrovolné volnočasové aktivity a bezpečný prostor, kde mohou svůj čas trávit. Pro mnohé je již tento fakt velmi významný – mají kam jít, když je jim zima, když se nudí a chtějí potkat další děti. Od počátku se však klub snaží o systematický přístup v oblasti trávení volného času. Zde je několik příkladů dobré praxe, které se za dobu existence klubu osvědčily. Všechna osobní jména klientů byla změněna z důvodu zachování jejich anonymity.

Motivační systém „Kaj džas?“ („Kam jdeš?“)

Klub nabízí dětem v rámci týdenního programu různé aktivity (výtvarně-kreativní, sportovní, taneční, práce na zahradě, fotbal, přípravu do školy, aktivity nad rámec pravidelného programu). Pokud se děti do programu aktivně zapojí, získají body, které postupně sbírají. Při určitém množství nasbíraných bodů mohou tento „kredit“ vyměnit za pro ně zajímavou odměnu (sportovní náčiní, den módy s líčením a fotografováním, kosmetiku, hračky, módní doplňky apod.)

Týnka, 8 let

Týnka je děvče, které nemá v rodině silné postavení, mezi staršími bratry nemá šanci vyniknout, i mladší benjamínek na sebe strhává – na rozdíl od Týnky – pozornost. Ve škole nemá zvláštní problémy, na rozdíl od bratrů, pozornost se tedy soustředí jen na sourozence. Týnka se uzavírá do sebe, je zakřiknutá, plachá, nejistá, pokud je na ni upřena pozornost ostatních. V rámci motivačního programu se Týnka stala nejúspěšnější sběratelkou bodů – kromě toho, že trávila volný čas aktivním a rozvíjícím způsobem, měla šanci vyniknout při předávání odměny, kdy pracovníci klubu ocenili její dlouhodobou snahu a píli. Pro Týnku je tato zkušenost velmi cenná, neboť posílila její pošramocené sebevědomí.

Janka, 13 let

Janka je dívka s výrazným pohybovým nadáním. Zprvu nevýrazná dívka se zapojila do tanečního projektu NZDM Husita „Tanec nás baví“, který vede romská taneční lektorka, zaměstnankyně klubu. Dlouhodobou prací s touto dívkou a její vrstevnickou skupinou došlo k velmi výraznému posunu – děti zprvu nebyly schopné udržet pozornost, naučit se

choreografie, sladit se, ale ani docházet pravidelně na tréninky či omlouvat své absence, nebo nosit si věci na převlečení. Urazily však dlouhou cestu a nyní vystupují na festivalech (např. Khamoro) a soutěžích. Nejtalentovanější pak dostávají šanci najít si placený taneční kurz a ten s finanční pomocí NZDM Husita absolvovat a získat certifikát. Benefitem je nejen kontakt se společenským prostředím, kdy se mladý člověk dostává na kurzu do zcela jiné společnosti, než v jaké vyrůstá, ale také zdravé sebevědomí a získání dovedností, které může vrátit (a vraci) zpět do komunity tím, že je pozitivním vzorem pro mladší děti a nabyté znalosti předává dál.

Žižkap

Fotbalový turnaj pořádaný klubem Husita je velkou sportovně-kulturní událostí. Pro chlapce, kteří se rádi věnují fotbalu, je to příležitost vyzvat protivníky z jiné čtvrti k přátelskému utkání a vybit přebytečnou energii a agresi pozitivním fair play způsobem. Osvědčuje se dát dětem v rámci vytyčených hranic kompetence a zodpovědnost - děti si samy postaví tým a domluví pravidla. Pracovník jim je k ruce, podporuje a pomáhá s tím, co samy nesvedou.

Nízkoprahový klub Husita hraje velmi důležitou úlohu v trávení volného času svých klientů. Ačkoli na volnočasový rozměr služby sociální prevence je často ze strany donátorů nahlíženo skrz prsty, nelze úspěšně pracovat s nudící se rizikovou mládeží a neformovat její volný čas. Je třeba však mít na paměti, že volnočasové aktivity jsou pro pracovníky NZDM nástroj, nikoli cíl. Skrze aktivity pracovník navazuje a prohlubuje kontakt s klienty, rozvíjí schopnosti, dovednosti a kompetence dětí a mladých lidí, zvyšuje jejich zdravé sebevědomí, které je často (i u těch nejnáročnějších klientů) velice nízké a nemá žádný pozitivní a společensky přijatelný obsah a zprostředkovává kontakt se společenským prostředím. Tímto způsobem snižuje negativní dopady sociálního vyloučení, proto mají volnočasové aktivity při práci s romskými dětmi a mládeží zásadní význam.

2.2.3 Zátěžové životní situace a reakce na ně

Jak podotýká Jedlička, lidský život je plný zátěžových situací a proměn, kdy jsme rozčarováni, že realita se liší od našeho očekávání, nebo nám různé překážky brání uspokojovat naše přání a potřeby. Tento fakt je hnací silou našeho rozvoje a duchovního růstu – překonáváním překážek se učíme a obohacujeme svůj život o nové zkušenosti. Napětí, obavy, úzkost, stres a jeho tělesné projevy – to vše doprovází různé velké kroky, změny

a zkoušky v našem životě, přes které se běžně dokážeme vlastní pomocí dostat.⁶¹ „(...) zátěžovými a krizovými situacemi prochází skoro každý, patří k životu a je nepravděpodobné, že by se jim dalo zcela vyhnout,“⁶² pokračuje dále Jedlička a dodává, že to podstatné, co lidi odlišuje, nejsou problémy samotné – ty se do značné míry opakují – ale zvolené strategie řešení obtížných situací.⁶³

Coping

Aktivity, které slouží ke zvládnání náročných životních situací, označujeme jako coping.⁶⁴ Vágnerová dále uvádí, že preference určité strategie záleží jednak na vrozených dispozicích, dále pak na zkušenostech s účinností dané strategie. Rozlišujeme jak aktivní coping, zaměřený na řešení problému, tak coping zaměřený na udržení subjektivně přijatelné pohody, který zahrnuje i různé obranné mechanismy. Mezi nejčastější obranné reakce přitom patří popření, vytěsnění, racionalizace, regrese, identifikace, substituce, projekce, rezignace či izolace.⁶⁵ Zkušenosti z práce s rizikovou mládeží mé i kolegů z jiných NZDM ukazují, že klienti NZDM mají často tendenci problémy vytěsňovat a bagatelizovat, případně vyvolávat zástupný konflikt, který od počátečního – subjektivně příliš obtížného – problému odvede pozornost jinam.⁶⁶

V NZDM Husita jsou pracovníci každodenně v kontaktu s dětmi, které zažívají obtížné životní situace, jako je stres, frustrace či deprivace, nebo dokonce životní krize, při níž NZDM plní úlohu zprostředkovatele další odborné pomoci. Tyto situace jsou často tak nahromaděné a působí na dítě od útlého dětství (v podstatě od početí), že dítě je považuje za zcela normální a ani si je neuvědomuje.

⁶¹ srov. JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 159.

⁶² Tamtéž, s. 159.

⁶³ srov. tamtéž, s. 159.

⁶⁴ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 45.

⁶⁵ srov. tamtéž, s. 45-46.

⁶⁶ ŠTEFKOVÁ, I. *Česká asociace streetwork. Prožívání strachu klienty NZDM* [online], poslední aktualizace 2016 [cit. 2016-03-17]. Dostupné na WWW:
< http://www.streetwork.cz/images/download/stefkova_prozivanistrachu.pdf >.

Frustrace

Frustrace je neočekávaná ztráta naděje na uspokojení subjektivně důležité potřeby, která vyvolává zklamání.⁶⁷ Frustrace je poměrně častá a plní i pozitivní funkci, neboť člověka pobízí k hledání účinnějších řešení, avšak v soutěživých společnostech se strach z nezdarů a frustrace z nenaplněných cílů stupňuje.⁶⁸ Zatímco „normální“ osobnost se s rozpory dokáže vyrovnat, u neurotických osobností, kde trauma vznikne již v raném dětství, se člověk následkem nezpracovaných zranění a neintegrovanych rozporů chová rigidně, nedokáže pružně reagovat na vzniklou situaci a je ovládán prožitky úzkosti. Při zátěži pak ztrácí duševní rovnováhu.

NZDM Husita usiluje o to, aby jeho klienti dokázali naplňovat své potřeby společensky akceptovatelným způsobem. Potřeby mají všichni lidé vesměs stejné, problém je v tom, že nižší společenská vrstva na jejich uspokojivé naplnění ekonomicky nebo sociálně nedosáhne.

Jak už bylo zmíněno výše, starší klienti NZDM mají problém s nedostatečným vzděláním a následně s uplatněním na trhu práce. Často selhávají během prvních měsíců studia střední školy (pokud na nějakou vůbec nastoupí, neboť pro někoho je nepřekonatelný práh už samotný výběr školy a podání přihlášky, mnohdy navíc zcela chybí motivace ke studiu). To se samozřejmě promítá do jejich dalšího profesního života – přichází rozčarování z omezené nabídky práce, brigády „na černo“ a život „z ruky do úst“. Protože potřeba životního standardu je v podstatě stejná jako u lidí, kteří se mají finančně lépe, mladí lidé často zabřednou do nelegálních aktivit v podobě různé pouliční trestné činnosti, jako je prodej drog, překupnictví, loupežná přepadení, vykrádání a krádeže aut, bytů, kapesní krádeže apod.

Dan, 18

Dan nastoupil na učňovský obor, který ale ze zdravotních důvodů nedokončil a od té doby se žíví příležitostnými brigádami a sní o „pořádné práci“ a řidičském průkazu. Doma však atmosféra houstne, maminka Danovi vytýká, že nepracuje, často se hádají. Pracovník NZDM Husita Dana oslovil, zda by nechtěl zkusit tréninkové zaměstnání v charityshopu. Dan si zprvu nebyl jistý, zda by práci v obchodě zvládl, nicméně pracovník ho vhodně namotivoval a pomohl mu vyřídit všechny náležitosti. Dan nastoupil do nové práce a začal si vydělávat sice malé, ale zato svoje a legální peníze. Díky

⁶⁷ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 40.

⁶⁸ srov. JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 235-236.

tréninkovému zaměstnání se rovněž podařilo podat projekt na Danovu autoškolu, a tak si Dan v rámci zvyšování své kvalifikace mohl udělat řidičské oprávnění, i když na to sám neměl peníze. Dan se zároveň stal příkladem pro ostatní vrstevníky, kteří když viděli, co se Danovi podařilo, rozhodli se tréninkové zaměstnání také vyzkoušet. Pro typického klienta NZDM Husita je tréninkové zaměstnání s řádnou pracovní smlouvou a nárokem na placenou dovolenou něco ze sféry snů – pozitivní pracovní zkušenost je dále přínosem a motivací pro klienty do budoucna.

Konflikt

Další hybnou silou, s níž se každý člověk poměrně často v životě setkává, je konflikt. Vnitřní konflikty odehrávající se ve vědomí jedince nás na naší životní cestě posouvají směrem ke svobodnému rozhodnutí a jsou tak významné pro náš rozvoj. Jak konflikt, tak frustrace, však mohou přerůst v závažný problém, pokud trvají příliš dlouho, nadměrně se kumulují, týkají se osobně významné oblasti a člověk není schopen je sám bez pomoci vyřešit.⁶⁹

Jolana, 17

Jolana přišla do nízkoprahového klubu poprvé jako doprovod svého přítele. Během prvního kontaktu, kdy ji pracovnice NZDM Husita seznámila s pravidly, nabídkou a chodem služby, započal mapující rozhovor, při němž pracovnice zjistila, že Jolana je neplánovaně těhotná a zvažuje interrupci. Protože Jolana ani její přítel nebyli častí návštěvníci zařízení, byl velký předpoklad, že se na klubu zase dlouho neobjeví a bylo tedy nutné udělat maximum v rámci individuálního plánování „ted’ a tady“.⁷⁰ Pracovnice vedla s Jolanou emočně podpurný a motivační rozhovor, při němž byly poskytnuty na žádost klientky informace o umělém přerušení těhotenství a dívka byla podpořena a doprovázena⁷¹ při zvažování různých alternativ a jejich rizik. Přestože zprvu Jolana neviděla jiné řešení, než potrat a byla zmatená z toho, jak ji její nejbližší protichůdně radili a nutili k rozhodnutím, o nichž si okolí myslelo, že je pro Jolanu nejlepší, na základě emoční podpory uvědomila, co chce ona sama.

⁶⁹ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 40.

⁷⁰ HERZOG, A. *Česká asociace streetwork. Pár poznámek k individuálnímu plánování* [online], poslední aktualizace 2016 [cit. 2016-03-17]. Dostupné na WWW:

< http://www.streetwork.cz/images/stories/Kluby/SananimTP/par_poznamek_%20k_ip_korekce_fv-1.pdf >.

⁷¹ pozn. doprovázení klienta je důležité zejména když klient přichází za pracovníkem s těžkou situací, kterou nelze změnit. Pracovník klientovi tuto situaci pomáhá nést a zvládat, vyrovnat se s ní.

Zdroj: ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*, s. 35.

Po vyhodnocení existujících hrozeb a rizik a zmapování Jolaniny sociální sítě, kde bylo reálně očekávat podporu, se Jolana ze své svobodné vůle rozhodla dítě donosit.

2.2.4 Rizikové chování

Rizikové chování u dětí a dospívajících zpravidla neexistuje samo o sobě, ale svědčí o hlubším problému v rodině, nebo o nezpracované obtížné životní situaci. Tou může být vážná nehoda, nemoc, nebo úraz, rozvod rodičů, či úmrtí blízké osoby. Dítě také může nežádoucím chováním odpoutávat pozornost od skrytých problémů, jako je šikana, domácí násilí, týrání či sexuální zneužívání.⁷² Příčinou společensky nežádoucího chování může být rovněž narušená socializace, psychické onemocnění, porucha osobnosti či postižení nervového systému.⁷³ Možných příčin je mnoho a někdy je těžké je vystopovat.

V praxi NZDM se velice často setkáváme s tím, že ti nejrizikovější jedinci s nejvíce narušeným chováním jsou zároveň ti nejvíce traumatizovaní. To je dobré mít na mysli vždy, když se dostáváme do kontaktu s „obtížným klientem“ jeho chování je zkrátka „nesnesitelné“.

René, 15 let

René začal docházet do NZDM Husita po té, co se odstěhoval s rodinou z malého městečka do Prahy. V té době mu bylo 12 let. Na klubu se projevoval nezvladatelným agresivním chováním a častými konflikty s pracovníky, nebyl schopný komunikace, neustále porušoval pravidla klubu, byl plný vzdoru. Vyvolával hádky a ostatními uživateli služby a vztek si vybíjel i na majetku zařízení. Když si potřeboval ulevit a nebyla možnost konfrontace s někým jiným, mlátil např. pěstí do nábytku či stěny, až měl klouby celé sedřené.

Při mapování klientova rodinného zázemí bylo zjištěno, že René tragicky přišel o matku, která za nejasných okolností zemřela (pravděpodobně šlo o sebevraždu, matka měla psychické problémy). René je nejstarší ze 4 sourozenců a maminku našel ráno právě on mrtvou v posteli. Otec pak začal žít s matčinou sestřenicí, odstěhovali se do Prahy a společně vychovávají všechny čtyři děti.

V tomto případě šlo o dlouhodobou individuální práci s Reném. Klient docházel do zařízení takřka denně, pracovníci reflektovali jeho chování a pracovali s ním pod supervizí, kde případ mnohokrát konzultovali, jakož i na poradách a intervizích týmu.

⁷² srov. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*, s. 11-13; 41-42.

⁷³ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*.

Postupně se pracovníci k Renému přestali vztahovat jako k „synu mrtvé matky“, byť se tento pohled nabízel, snažili se porozumět jeho potřebám a prožívání a doprovázet ho během jeho dospívání. V nesčetných situačních intervencích pracovníci znovu a znovu stanovovali hranice, v případě porušování pravidel vymáhali sankce. Zároveň ale dávali klientovi najevo s vlivností, že je v klubu vítaný, že to, co pracovníkům vadí, není klient, ale jeho nepřipustné chování.

René sám se vnímal velmi negativně, často o době říkal, že je „debil“. Byl také medikován kvůli agresivitě a vážným výchovným problémům ve škole (např. ve třídě o hodině křičel a házel židlemi po třídě a po učiteli, vyhrožoval pedagogům) – i to, že užívá léky, vnímal negativně, hodnotil sebe sama jako „magora“. Léky užíval velice nepravidelně. Pracovníci v několika konzultacích motivovali klienta k zamyšlení nad tím, jak na něj léky působí, ten sám reflektoval, že je mu po lécích vlastně mnohem lépe, bez léků má nezvladatelné stavy, kdežto s léky nemá problémy. Vznikla tedy dohoda, že je bude užívat pravidelně a informovat pracovníky, jak mu po nich je a zda mu jsou postupně vysazovány.

Důležité bylo také posílit Reného sebevědomí a vnést nějaký pozitivní obsah do jeho volného času. René se začal věnovat hře na kytaru, v čemž ho klub podporoval a pomohl mu najít externí kroužek. Ten však René dlouho navštěvovat nevydržel, a tak pracovníci vytvořili příležitost pro práci s klientem na klubu a René docházel na hodiny hudby vedené jiným starším klientem, který se hudbě věnuje profesionálně.

NZDM Husita Reného podporoval i ve studiu a řešil s ním školní problémy, pracovníci navázali rovněž vztahy s rodinou a byli otci i tetě k dispozici při řešení výchovných obtíží. Důležité bylo pro rodinu i Reného samotného slyšet pozitiva – v čem vyniká, čeho si na něm pracovníci cení a váží – všude jinde totiž klient selhával, do školy si otce zvali jen kvůli výchovným problémům, nikoli kvůli pochvalám.

Přestože případ byl konzultován i na OSPOD, nepodařilo se iniciovat hlubší terapeutickou práci s klientem v rámci návazné služby. Klient však – troufám si říci, že lvím dílem díky NZDM Husita – prošel velice náročným obdobím puberty bez fatálních šrámů. Důležité bylo, že René byl takřka denně v bezpečném prostředí klubu, kde byla jasně stanovená pravidla, byl v kontaktu s dospělými profesionály, kteří byli zároveň lidští a přijímali ho takového, jaký je, řešili s ním jeho obtíže a reflektovali a sdíleli s ním to, s čím přicházel – ať už to byla zlost, vztek a bezmoc, obavy, nebo radost či úspěch. Dnes je René stabilizovaný, neužívá léky, a přestože se nakonec rozhodl ukončit ZŠ v 8. třídě, pokračuje ve

studiu na SOU – chce se stát zedníkem. Je jedním z klientů, kteří ví, že klub je místo, kde ho neodsoudí a kde mu poskytnou odbornou pomoc a radu v obtížných životních situacích.

3 Ověřování přínosů

3.1 Cíl a dílčí cíle šetření

Hlavním cílem šetření je zjistit zda a jakým způsobem vnímají klienti přínosy práce s romskou mládeží v kontextu NZDM. Při sběru dat jsem se zaměřil na to, ve kterých konkrétních oblastech se projevuje změna v postojích a chování dlouhodobých uživatelů služby. Dílčím cílem je zjistit přínosy služby vnímané samotnými klienty, dalším dílčím cílem je zjistit vlastní reflexi posunu klientů v delším časovém horizontu.

3.2 Metodika

Výzkum se odehrál v prostředí NZDM Husita. Při výzkumu jsem se dotazoval na to, jakým způsobem uživatelé vnímají sami sebe, svůj vztah k okolí a své místo v komunitě i v prostředí služby. Oblasti, které jsem do výzkumu zahrnul, vycházejí z cílů NZDM Husita a výsledky mohou sloužit zejména pracovníkům zařízení jako reflexe jejich práce. Dále mohou přinést podněty k případnému zlepšení nebo změně postupů běžně používaných pro práci v podobných zařízeních.

Mým původním záměrem bylo provést několik individuálních rozhovorů s dlouhodobými uživateli služby pomocí polostandardizovaných rozhovorů, kdy jsem se držel předem vytyčených oblastí, které vycházely z obecných cílů zařízení NZDM Husita. Na základě rozhovorů realizovaných v rámci předvýzkumu jsem musel postup přizpůsobit specifickým rysům romské komunity a vypořádat se s nelehkými podmínkami, jakými bylo časté přerušování rozhovorů, nesoustředěnost respondentů a časté mylné pochopení otázek respondenty. Rovněž jsem realizoval i jeden skupinový rozhovor.

K získání rozhovorů i k jejich relativní validitě přispělo předchozí navázání důvěrného vztahu, bez kterého by nebylo možné výzkum provést. Díky tomuto vztahu mohli být respondenti během rozhovorů uvolnění a otevření a neměli tendence odpovědi zkreslovat nebo přizpůsobovat. Nedílnou součástí výzkumu byla metoda aktivní participace a studium dokumentů. Přepisy rozhovorů jsou přiloženy na konci práce.

Respondenty výzkumu byli jednotlivci z řad uživatelů služeb NZDM Husita. Většina těchto uživatelů využívá také služeb dalších NZDM ve spádové oblasti. Všichni dotazovaní jsou příslušníky romského etnika, což sami vnímají a deklarují. Celkem jsem oslovil 5 respondentů, se kterými byl realizován individuální rozhovor a dalších 10, kteří se účastnili

skupinového rozhovoru. Při výběru respondentů jsem se primárně zaměřil na dlouhodobé uživatele služby NZDM, kteří pravidelně klub navštěvují. Průměrná délka rozhovoru byla 20 minut. Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 13-18 let. Při realizaci výzkumu jsem se snažil zachovat anonymitu všech respondentů, za tímto účelem byla jejich jména pozměněna nebo nejsou uváděna vůbec.

Pro účely výzkumu byl připraven soubor otázek, ty se během rozhovorů transformovaly, aby bylo dosaženo co nejlepšího pochopení. Jejich seznam je přiložen v závěru práce a týkaly se následujících oblastí:

- Samostatné rozhodování
- Trávení volného času
- Vztah k sobě a okolí
- Práce
- Vzdělání
- Řešení krizových situací

3.3 Výsledky

Během vyhodnocování jsem došel ke třem hlavním kategoriím, které se opakovaly ve většině rozhovorů. Tyto kategorie postupně vyjmenuji a podložím je úryvky rozhovorů. Během hovoru vyvstaly témata, týkající se řešení problémů, změny v chování a vnímání vlivu klubu.

Všichni respondenti se shodli na tom, že do klubu chodí trávit nejen volný čas, ale i řešit své **problémy**, zároveň si uvědomují, že klub jim dává prostor naučit se problémy řešit jiným způsobem.

Změna byla tématem, které se objevovalo v odpovědích respondentů často. Navzdory tomu, že jejich primární motivací pro příchod do klubu je využívání vybavení klubu a nalezení bezpečného a útulného místa pro setkávání, postupně docházejí k popisu změn ve svém chování a nalezení dalších výhod, které služba přináší.

Vnímání vlivu klubu bylo pro mnohé klienty obtížně popsitelné, velká část si jen těžko připouštěla, že by existence klubu měla výrazný vliv na jejich chování nebo rozhodování, navzdory tomu, že později sami popisují pozitivní dopady na konkrétních případech, o čemž svědčí i průvodní dlouhodobé pozorování a participace na aktivitách respondentů.

3.3.1 Problémy

Je známo, že pro romské etnikum je specifické množství problémů, se kterými se v životě musí vypořádávat ať už v oblasti vzdělání, hledání uplatnění na trhu práce nebo vzájemné interakce. Klienti si uvědomují, že v klubu mohou nejen trávit svůj volný čas, ale také přijít pro pomoc, což zmiňují shodně všichni respondenti. To dokládají jejich odpovědi na otázku proč oni nebo jejich přátelé navštěvují klub:

„Přijdu si sem pokecat nebo si sem přijdu pro pomoc, když mám problémy s učením nebo ve škole.“

„Aby jim mohli pracovníci v něčem pomoci, třeba se školou (přemýšlí) nebo třeba najít brigádu, trávit volný čas.“

„někteří sem chodí kvůli doučování“

Jejich způsoby řešení problémů jsou často zkratkovité, to se projevuje zejména při interakci ve větší skupině a zpravidla agresí, tu přiznává několik respondentů v odpovědích na otázku, jak reagují při neshodách:

„Jo, já se někdy pobiju“

„kdyby to byl chlap a byli bychom venku, tak bych mu natahl“

„To by se někdo musel navázat do mojí rodiny, abych se popral, když mi nadával do rodiny, tak ho pochčiju,“

Ve skupinovém rozhovoru došlo i na téma střetu se zákonem:

„přijela policie, seděli jsme venku a zpívali večer a někdo na nás zavolal policii, protože se nás prý bojí, my jsme totiž dělali vokály“

Zajímavostí je, že v odpovědích na otázku zařazenou v závěru dotazníku „k čemu jsou podle vás kluby dobré“ odpovídají respondenti odlišně než na otázku v úvodu „proč chodíš do klubu?“, která může znít velmi podobně, a často zmiňují právě možnost řešení problémů a to na prvním místě

„Můžeme přijít, když něco potřebujem“

„Můžeme spolu mluvit v soukromí“

„Pomůžou nám tam, poradí nám, když si v něčem nejsme jistí“

„Pomůžou nám a neřeší se to přede všemi“

„Pomáhají nám s problémy i se školou“

„Myslím, že klub podává pomocnou ruku, může pomoci třeba sehnat práci nebo byt, může tu jít na internet nebo pomoci jinak.“

3.3.2 Změna

Změna je pro romskou skupinu velmi těžko sledovatelná, vzhledem k jejich jinému vnímání časové kontinuity a silnému prožívání daného okamžiku. Na otázky pozorování změny chování sice většina respondentů odpovídá jednoduše kladně, není si však schopna po doplňující otázce vybat, v jaké konkrétní oblasti, se změna odehrála. Po dalších doplňujících otázkách nebo delším přemýšlení nacházejí oblasti změny:

„Myslím, že se chovám líp ke starším lidem. Naučil jsem se k nim mít větší respekt“

„Názorově mě spíš hlavně motivoval, chtěl bych dělat to, co vy, baví mě to“

„díky tomu (jsem) začal více rozvíjet svůj talent,“

„No začalo to tím, že jsme se tu často hádali, v tom jsem se učil s nimi vycházet a pak postupně jsem třeba už ani tolik nenadával, zmírňoval jsem svoje chování a pochopil jsem, že nemá cenu se hádat a všechno je jen o domluvě.“

3.3.3 Vliv klubu

Ne tolik překvapivým zjištěním bylo, že navzdory evidentním posunům, které zmiňují sami respondenti a pozitivním změnám v chování jen velmi malá část respondentů odpověděla kladně na doplňující otázky, zda klub hrál roli v jejich změně chování. Někteří však přeci jen vliv klubu vnímají:

„Neměl jsem vždycky stejný názor. V tomhle mě hodně ovlivnil klub. Třeba když jsme byli na táboře a každou chvíli jsme slyšeli „neházej tam tu flašku“ ale i během dospívání si člověk uvědomí spoustu věcí“

„myslím, že se ta situace zlepšila, mám třeba lepší slovní zásobu, zlepšila se mi komunikace s lidmi (...), díky tomu jsem se rozvinul. Když jsem se nedávno koukal na svou tři roky starou

online konverzaci s někým, tak jsem nemohl uvěřit, že jsem to psal já, byl jsem strašně dement. Nevím, jestli to bylo tím slangem nebo co, ale myslím, že jsem hodně dospěl. Tak v tomhle klub určitě hodně pomáhá.“

„Určitě ovlivnil, dejme tomu, že jsem díky tomu začal více rozvíjet svůj talent, ať už jde o hudbu jako hraní, nebo RAP a postupně jsem se zlepšoval a kluby nám v tom pomáhají.“

„Jo, to jsem se tu rozhodně naučil [otázka na schopnost pracovat ve skupině]“

„když jsem rozbil koš tady v klubu a pak jsem přemýšlel nad tím, co jsem vlastně udělal a uvědomil si, že to bylo blbě.“

3.4 Doporučení

Z uvedených odpovědí i z kontextu celých rozhovorů jasně vyplývá, že klienti jsou dobře obeznámeni se službou i plným rozsahem služeb, které mohou využívat a také je využívají. Jediné mínus je, že nejsou schopni si vliv klubu nebo samotnou změnu často uvědomit. Doporučením pro další práci by tedy bylo více zvědomovat jejich dílčí úspěchy, častěji na ně poukazovat a odkazovat na ně a tím je podporovat k dalšímu vývoji. V případě dalšího výzkumu by jistě bylo dobré zakomponovat do rozhovoru interaktivní prvky, které by navodily simulaci konkrétních případů. Pro klienty je často velmi obtížné odpovídat na obecné a abstraktní otázky, které si nedokáží spojit s určitou situací. Doporučuji využívat více příkladů. Dobré je také vytvořit opravdu klidné prostředí pro realizaci rozhovoru, což se mi bohužel zcela nepovedlo a tento fakt se mohl podepsat i na výsledných datech.

3.5 Celkové zhodnocení

Z uskutečněných rozhovorů i vedlejšího zkoumání prostředí (participace, studium dokumentů) je patrné, že služba má nezanedbatelný přínos pro uživatele klubu. Změna se projevuje ve všech aspektech stanovených v cílech, které si služba vytyčila a z jejich činů i slov můžeme usuzovat, že služba je pro klienty opravdu prospěšná. Není bohužel možné postihnout všechny tyto aspekty a ke každému z nich se vyjádřit, ačkoli by to bylo zajímavé, vzhledem k rozsahu práce. Případným zájemcům o získání úplného obrazu proto doporučuji přečíst kompletní přepisy rozhovorů.

Závěr

Práce s romskou mládeží má smysl. Jistě jde o troufalý závěr této práce, přesto však na něm musím trvat. Během své snahy popsat přínos služeb nízkoprahových zařízení pro děti a mládež pracujících převážně s romskou komunitou jsem došel k potěšujícím závěrům.

Jak naznačuje již první kapitola, v České republice funguje rozvětvený systém práce s romskou menšinou a navzdory obecnému přesvědčení, že Romové jsou „nepřizpůsobiví“ zde funguje jednotná strategie práce udávající směr všem institucím, které se s nimi ve své práci setkávají a jejichž nedílnou součástí jsou i nízkoprahová zařízení pro mládež. Výstupy těchto strategií představují v mé práci první ukazatel pozitivního přínosu práce s romskou menšinou. Totéž se potvrdilo i v druhé části mé práce, která dokazuje na konkrétních případech, že kvalitní nastavení cílů a hodnot nízkoprahové služby může vést k pozitivním změnám v přístupu k životu u romských klientů. Počet a rozmanitost uváděných příkladů dokazuje, že nejde pouze o občasné výjimky. Třetí část práce pak už jen doplňuje předchozí zjištění o dimenzi klientského vnímání. Zejména v posledních dvou jmenovaných částech dochází k naplnění hlavního cíle práce, jímž bylo popsat přínosy služeb nízkoprahových klubů pro děti a mládež pracujících převážně s romskou komunitou a porovnat, zda jsou popsané skutečnosti v souladu s realitou - posláním a cíli jednoho konkrétního zařízení. K porovnání cílů zařízení s realitou dochází prostřednictvím kazuistik v druhé kapitole, které popisují konkrétní postupy, jimiž dochází k naplnění cílů klubu. Totéž vyplývá i z rozhovorů s klienty.

V třetí části nalézáme také výstupy dílčího cíle, kterým bylo zjistit, zda jsou klienti schopni sami vnímat a hodnotit přínos služby a reflektovat svůj objektivní posun v delším časovém horizontu. Ačkoli si uživatelé nejsou schopni v mnohých případech okamžitě spojit své úspěchy s vlivem klubu, na konkrétních případech sami demonstrují, že tomu tak často opravdu je. Samozřejmě je třeba si uvědomit, že výsledné odpovědi ovlivňuje mnoho faktorů, které nebylo možné vzhledem k rozsahu práce zohlednit. Mezi tyto faktory patří vztahy uživatelů s pracovníky, nastavení pravidel klubu, osobnost pracovníků i prostředí, ve kterém se rozhovory odehrávaly. Výzkum byl v tomto ohledu přínosem pro případná další šetření, kde bych zvolil metody více přizpůsobené schopnostem uživatelů, aby se zabránilo zkreslení získaných informací a jejich případné mylné interpretaci.

Jedním z mých dalších dílčích cílů bylo zprostředkovat pracovníkům NZDM Husita zpětnou vazbu jejich práce. Tento cíl byl pro mě osobně, jako pracovníka jmenovaného

zařízení jedním z hlavních motivů pro realizaci výzkumu a vnímám jej jako důležitý, protože přesahuje do reálné práce. Při vyhodnocování získaných dat jsem došel k závěru, že by se podobné šetření mělo provádět na pracovišti v různých obměnách pravidelně. Jen tak je možné průběžně sledovat, jak uživatelé službu vnímají a zároveň jim zvědomovat jejich pokroky.

Otázka přínosnosti práce s romskou mládeží je otázkou natolik komplikovanou, že je jistě nutné dále se touto problematikou zabývat a pravidelně provádět různé typy šetření, protože se stále se měnící společenskou atmosférou se mění i situace v romské komunitě, na kterou musí nejen NZDM flexibilně a pohotově reagovat.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. FRANIOK, P; KALEJA, M; ZEZULKOVÁ, E. *Transformace speciálních vzdělávacích potřeb v kontextu kurikulárních dokumentů*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-921-6
2. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
3. HORVÁTHOVÁ, J. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 1998. ISBN neuvedeno.
4. JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
5. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007. ISBN neuvedeno.
6. KOTOVÁ, H; KREBS, M; KUNC, S; STRNAD, M. *Streetwork!: dobrá praxe 2015 : české a zahraniční zkušenosti z práce v nízkoprahových sociálních službách*. Praha: Česká asociace streetwork o.s. (ČAS), 2015. ISBN 978-80-905069-3-0.
7. KOVÁŘOVÁ, M; POLÁKOVÁ, J. *Romové: [Creative help - tvůrčí dílny s romskými dětmi]*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6612-0.
8. MAREŠ, M. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a migrační politice po roce 1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada. ISBN 80-7325-050-0.
9. MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. ISBN 80-87007-15-8.
10. MAREŠ, P; HORÁKOVÁ, M; RÁKOCZYOVÁ, M. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-014-1.
11. MAREŠ, P. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. In Sirovátka, T. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. Rubikon (Masarykova univerzita). ISBN 80-86251-13-6.
12. MATOUŠEK, O; MATOUŠKOVÁ A. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
13. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.
14. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
15. *Metodika nízkoprahového klubu Husita*, interní dokument zařízení.
16. MOREE, D; JANSKÁ, I. *Než začneme s multikulturní výchovou: od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni, 2008. ISBN 978-80-86961-61-3.

17. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
18. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
19. PAVELČÍKOVÁ, N. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004, ISBN 80-866-2107-3.
20. PETRUCIJOVÁ, J. *Jeden svět - podpora multikulturní výchovy a vzdělávání*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-874-5.
21. *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Praha: Česká asociace streetwork, 2008. ISBN neuvedeno.
22. PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*. Brno: MSD, 2009. ISBN 978-80-7392-094-4.
23. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. přeprac. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
24. STEPHENSON, B. *Co dělá z chlapců muže: duchovní přechodové rituály ve věku nevěstivosti*. Praha: DharmaGaia, 2012. Nová éra. ISBN 978-80-7436-019-0.
25. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
26. ŠTĚCHOVÁ, M; VEČERKA, K. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. ISBN 80-7338-008-0.
27. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.
28. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. 2. vyd., v Sociolog. nakl. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-69-9.
29. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.
30. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Internetové zdroje

31. HERZOG, A. *Česká asociace streetwork. Pár poznámek k individuálnímu plánování* [online], poslední aktualizace 2016 [cit. 2016-03-17]. Dostupné na WWW: < http://www.streetwork.cz/images/stories/Kluby/SananimTP/par_poznamek_%20k_ip_korekce_fv-1.pdf >.
32. *Předpis č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online], poslední aktualizace 24. 9. 2004 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1> >.

33. *Specifická situace romské mládeže na trhu práce* [online], poslední aktualizace 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: < <http://www.r-mosty.cz/dokumenty/specificka-situace.pdf> >.
34. ŠTEFKOVÁ, I. *Česká asociace streetwork. Prožívání strachu klienty NZDM* [online], poslední aktualizace 2016 [cit. 2016-03-17]. Dostupné na WWW: < http://www.streetwork.cz/images/download/stefkova_prozivanistrachu.pdf >.
35. *Vláda České republiky: Rada vlády pro záležitosti romské menšiny* [online], poslední aktualizace 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>>.
36. *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Nizkoprahová zařízení pro děti a mládež* [online], poslední aktualizace 2006 [cit. 2016-03-08]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>
37. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2014* [online], poslední aktualizace 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2014.pdf>>.

Seznam příloh

Příloha I. Soubor otázek pro kvalitativní rozhovory

Příloha II. Přepis rozhovoru s K.

Příloha III. Přepis rozhovoru s L.

Příloha IV. Přepis rozhovoru s P.

Příloha V. Přepis rozhovoru s T.

Příloha VI. Přepis rozhovoru s M.

Příloha VII. Přepis rozhovoru se skupinou

Přílohy

Příloha I. Soubor otázek pro kvalitativní rozhovory

- 1) Proč myslíš, že chodí tví kámoši do klubu? Ovlivnil v něčem klub někoho z tvých přátel?
Jak?
- 2) Proč myslíš, že navštěvuješ klub ty?
- 3) Co nejčastěji děláš ve svém volném čase?
- 4) Jak často do klubu chodíš a kolik času v něm trávíš?
- 5) Představ si, že by žádný klub neexistoval. Jak by vypadal tvůj den?
- 6) V čem je tvůj den jiný, když můžeš být v klubu?
- 7) Myslíš, že tě klub v něčem ovlivnil - třeba v chování, nebo změnil tvůj názor na nějakou věc? Jestli ano, popiš mi v čem.
- 8) Naučil/a ses v klubu něco užitečného/ nového?
- 9) Pokud myslíš, že se u tebe díky klubu něco změnilo, nebo ses něco naučil/a, všiml si toho někdo? Kdo to byl? Jak reagoval? (ocenil tě, pochválil...) Jaké pocity jsi při tom měl/a?
- 10) Myslíš, že ti klub pomohl dívat se na sebe jinak, vážít si sám/a sebe? Jak/v čem?
- 11) Jak spolupracuješ ve skupině? Změnilo se na tom někdy něco? Pokud ano, co přineslo změnu?
- 12) Představ si, že jsi ve skupině s dalšími lidmi a máte společně vyřešit nějaký úkol. Jenže máte různé názory, jak byste měli úkol řešit. Jak by ses v takové situaci choval/a ty?
- 13) Když řešíš problém, jak se cítíš? (např. snažíš se někomu něco vysvětlit, ale on to nechápe a máš pocit, že se tě ani nesnaží pochopit. Začínáš mít nervy, jak se zachováš?)
- 14) Stalo se ti někdy, že jsi řešil/a problém v klidu, i když jsi byl/a naštvaný/á?
- 15) Když máš problém a zdá se ti, že přerůstá tvoje možnosti/nevyřešíš to sám, co uděláš?
- 16) Ovlivnil nějak klub to, jak reaguješ, když tě někdo štvě, nebo máš s někým spor?
- 17) Je pro tebe důležité vzdělání? Kdo, nebo co tě ovlivňuje v přístupu ke studiu?
- 18) Pomohl ti v něčem klub ohledně školy? V čem?
- 19) Máš zkušenost s tím, že by klub tobě nebo někomu jinému pomohl sehnat práci?
- 20) Je pro tebe důležité, aby u tebe doma bylo uklizeno a čisto?
- 21) Jaký máš názor na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě? Měl jsi vždycky stejný názor, nebo se časem nějak změnil?
- 22) Člověk, na kterém ti záleží, po tobě chce, abys něco udělal. Tobě se do toho ale moc nechce a možná cítíš, že to není ani úplně správné. Jak se zachováš?

23) Zkus popsat situaci, kdy sis uvědomil/a, že jsi zodpovědný/á za své chování? Měl na to klub nějaký vliv?

24) Napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

Příloha II. Přepis rozhovoru s K.

Ahoj, děkuju, že jsi přišel, můžeme začít?

(přikyvuje)

Takže nejdříve bych se chtěl zeptat, proč myslíš, že chodí lidi nebo tví kámoši do klubu?

Je tady zábava, počítače, pinčes, box, takže se nenudí

A proč myslíš, že navštěvuješ klub ty sám?

Protože sem chodí všichni, je tu sranda, mám tu kamarády.

Co nejčastěji děláš ve svém volném čase?

Ležím, pak jdu ven, někdy hraju fotbal

Jak často do klubu chodíš a kolik času v něm trávíš?

Sem?

No klidně i do jiných

Někdy 4 hodiny, někdy jsem tu až do 6, to je různé.

Chodíš pravidelně?

Chodím, ale ne jen sem, střídám to.

Zkus si teď představit, že by žádný klub neexistoval. Jak by vypadal tvůj den?

Nevím, šli bychom třeba na fotbal

Myslíš, že tě klub v něčem ovlivnil - třeba v chování, nebo změnil tvůj názor na nějakou věc?
Chodíš například na nějaké akce?

Jo, na akce chodím, ale nevím, jestli mě to nějak ovlivnilo.

Naučil ses v klubu něco užitečného nebo nového?

Nooo (pauza) asi hrát na kytaru (přemýšlí) taky pinčes jsem se tu naučil hrát.

Jak na to reagovala rodina nebo přátelé? Všimli si toho? Ocenili to?

Všimli si a měli radost, ale nepamatuju si, že by mě ocenili, jen máma.

Myslíš, že ti klub pomohl dívat se na sebe jinak, vážít si sám sebe nebo něco změnit?

(kýve)Uvědomil jsem si, že nemám dělat problémy.

Člověk, na kterém ti záleží, po tobě chce, abys něco udělal. Tobě se do toho ale moc nechce a možná cítíš, že to není ani úplně správné. Jak se zachováš?

Poslouchám, co mám dělat a když mě navádějí, abych dělal hovadiny, tak nejdu.

Super, rozhoduješ se sám za sebe, a kdyby šlo o někoho, kdo je pro tebe důležitý?

Ne, stejně bych to nedělal, protože bych z toho měl nakonec problémy já.

Vidím, že jsi zodpovědný za své chování, myslíš, že ti v tomto postoji pomohl nějakým způsobem klub?

To nevím.

Vybavuješ si nějakou situaci, kdy jsi udělal něco špatného a pak jsi toho zpětně litoval?

Jo, když jsem rozbil koš tady v klubu a pak jsem přemýšlel nad tím, co jsem vlastně udělal a uvědomil si, že to bylo blbě.

Když řešíš problém, jak se cítíš? Třeba když se snažíš někomu něco vysvětlit, ale on to nechápe a máš pocit, že se tě ani nesnaží pochopit. Začínáš mít nervy, jak se zachováš?

Mám strach, ale s nikým to většinou neřeším.

Když máš problém a zdá se ti, že přerůstá tvoje možnosti/nevyřešíš to sám, co uděláš?

Většinou jdu za kamarády, rodině o svých problémech říkat nechci.

Dokážeš se při řešení problému ovládat a řešit ho v klidu?

(přítaká, snaží se vybavit si konkrétní situaci) jednou se mi to stalo, když jsem se hádal s kamarádem.

Ovlivnil nějak klub to, jak reaguješ, když tě někdo štve, nebo máš s někým spor?

Jo, dostal jsem rady, jak řešit problémy (mlčí, přemýšlí nad konkrétním případem)

Je pro tebe důležité vzdělání?

Jo, je to pro mě důležité.

Kdo Tě nejvíc podporuje?

Rodiče mě podporují ve škole (chvilí přemýšlí) taky kamarádi.

Pomohl ti v něčem klub ohledně školy? Jestli jo, tak v čem?

Školu jsem v klubu neřešil, ale třeba kamarádce tu pomáhali vyplnit přihlášku.

Máš zkušenost s tím, že klub někomu pomohl sehnat práci?

Nenapadá mě nikdo.

Tak přejdeme k další oblasti, zajímá mě, jaký máš názor třeba na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě?

No to se mi rozhodně nelíbí.

Udělal jsi sám někdy nějaký takový nepořádek?

Jasně, udělal (provinilý smích)

A jaký na to máš teď názor?

Ted' vím, že to za nás musí uklízet jiní

Měl v tom na tebe vliv klub, naučil ses po sobě uklízet?

Jo, pořád nám tu opakují, že máme po sobě uklízet.

Napadá Tě nějaká konkrétní situace?

No když jsem rozkopal věci a už jsem si zvykl, že si po sobě musím uklidit.

Už se blížíme ke konci, ještě se chci zeptat na poslední otázku, napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

Pomáhají nám s problémy i se školou, dělají fotbalové turnaje a další akce.

Děkuju za rozhovor, vážím si toho, že ses mi věnoval.

Jasně, není za co

Příloha II. Přepis rozhovoru s L.

Ahoj, dík, že tu jsi, takže nahráváme a začneme první otázkou. Proč myslíš, že chodí tví kámoši do klubu??

Třeba chtějí zabít čas nebo, nevím, ale chodí sem i kvůli úkolům a problémům ve škole.

Myslíš, že je to nějak ovlivnilo?

Myslím, že v něčem je to dobré a v něčem ne.

No a proč chodíš do klubu ty?

Přijdu si sem pokecat nebo si sem přijdu pro pomoc, když mám problémy s učením nebo ve škole.

Co tak nejčastěji děláš ve svém volném čase?

Někdy jdu sem do klubu, někdy jsem doma nebo s kamarády venku.

Jak často do klubu chodíš a kolik času v něm trávíš?

Je to hodně různé, někdy jsem tu jen pět minut, někdy celý den, záleží, co mám zrovna v plánu.

Teď si představ, že by žádný klub neexistoval. Jak by vypadal tvůj den?

Určitě by to bylo jiné, neměl bych kam chodit. Probudil bych se, udělal si kafe, zapálil cigaretu, vykoupal se, oblékl se a šel ven za kámošem, šli bychom asi ven nebo do kina.

V čem je tvůj den jiný, když můžeš být v klubu?

Myslím, že by můj den vypadal úplně jinak

Myslíš, že tě klub v něčem ovlivnil - třeba v chování, nebo změnil tvůj názor na nějakou věc? Jestli ano, popiš mi v čem.

Rozhodně mi klub pomohl s problémy se školou, které jsem měl i mám.

A jak Ti tady pomohli?

Pomohl mi s učením i s problémy venku. Klub se mi snažil pomoci v hledání nové školy, to se sice nepovedlo, ale bylo dobré, že se mi snažili pomoci.

Naučil ses v klubu něco užitečného nebo nového?

Myslím, že už umím lépe komunikovat s lidmi a ovládat své chování (přemýšlí) možná se umím lépe spřátelit s novými lidmi, navazovat nové vztahy.

To je skvělé a pamatuješ si, že by si toho někdo všiml a třeba to ocenil?

Nikdo mi neřekl, že bych se nějak změnil.

Myslíš, že ti klub pomohl dívat se na sebe jinak, vážit si sám sebe?

Nevím, neumím to posoudit.

Zkus mi popsat, co si o sobě myslíš, jak se vidíš?

Nevím, nějak tu situaci nevnímám, nepřemýšlím nad tím, vůbec mě to nenapadne nad tím přemýšlet.

Jak spolupracuješ ve skupině?

Nevím, když je někdo moc výbušný, tak na to kašlu a jdu pryč, protože ostatní spolu neumí komunikovat a rozdělit si úkoly.

To je zajímavé, a jakou roli míváš ty?

Snažím se komunikovat, chápeš, zjistit, co mám dělat a splnit to.

Ovlivnil klub tvoji schopnost spolupráce ve skupině?

Jo, to jsem se tu rozhodně naučil

Vzpomínáš si, jak konkrétně ses to učil?

No začalo to tím, že jsme se tu často hádali, v tom jsem se učil s nimi vycházet a pak postupně jsem třeba už ani tolik nenadával, zmírňoval jsem svoje chování a pochopil jsem, že nemá cenu se hádat a všechno je jen o domluvě.

Představ si, že řešíš nějaký problém, jak se cítíš? Třeba když se snažíš někomu něco vysvětlit, ale on to nechápe a máš pocit, že se tě ani nesnaží pochopit. Začínáš mít nervy, jak se zachováš?

Většinou odejdu, protože vím, že nemá smysl se prát nebo hádat, když člověku dojde trpělivost.

Stalo se ti někdy, že jsi řešil problém v klidu, i když jsi byl naštvaný?

Stalo, ale fakt si nevybavuju situaci, kdy se to stalo.

Zkus si vzpomenout, jak se u toho cítíš?

No tak znáš to, člověk má chuť něco říct, ale v duchu si říkám „mlč“ jinak to bude ještě horší.

Má na to vliv i klub?

Myslím, že jo

Když máš problém a zdá se ti, že přerůstá tvoje možnosti a víš, že to nevyřešíš sám, co uděláš?

Tak někdy jdu do klubu pro pomoc nebo se svěřím mámě.

Teď z trochu jiného soudku, je pro tebe důležité vzdělání?

(kýve) Jo, myslím, že když sháním pak práci, tak je mnohem lepší mít výučák.

A kdo, nebo co tě ovlivňuje v přístupu ke studiu?

Táta s mámou a vlastně i klub.

Pomohl ti v něčem klub ohledně školy? Vybavíš si čem?

Ted' mě nic nenapadá, jen mi pomáhal s hledáním nové školy.

Máš zkušenost s tím, že by klub tobě nebo někomu jinému pomohl sehnat práci?

Nikdo mě nenapadá

Ted' se zase zeptám na něco jiného, je pro tebe důležité, aby u tebe doma bylo uklizeno a čisto?

(souhlasně přikyvuje) nesnáším bordel.

Jaký máš názor na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě?

Myslím, že ti co to dělají, jsou prasata, já jsem to nikdy nedělal.

Měl jsi vždycky stejný názor?

(souhlasně přikyvuje)

Ještě se vrátím k tomu chování, představ si, že člověk, na kterém ti záleží, po tobě chce, abys něco udělal. Tobě se do toho ale moc nechce a možná cítíš, že to není ani úplně správné. Jak se zachováš?

Chovám se podle sebe, pokud bych to udělal, tak je to na moje vlastní triko, není to jeho věc a on by v tom neměl prsty, rozhoduju se podle sebe.

Paráda, to je rozumné. Myslíš, že na to, že se rozhoduješ takhle má vliv i klub?

To nevím, nenapadá mě.

Už tu mám jen jednu otázku, napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

Myslím, že klub podává pomocnou ruku, může pomoci třeba sehnat práci nebo byt, může tu jít na internet nebo pomoci jinak.

Děkuju za odpovědi, moc si toho vážím, ahoj.

Příloha III. Přepis rozhovoru s T.

(Pozn. Během celého rozhovoru jsou přítomni ještě další klienti, kteří narušují důvěrnou atmosféru rozhovoru, často rozptylují soustředěnost tazatele i respondenta svými dotazy mimo téma nebo skákáním do řeči a smíchem.)

Tak rovnou začneme, pokud tu chce být ještě někdo, prosím buďte potichu. Moje první otázka zní, proč myslíš, že chodí tvoji kámoši nebo i jiní lidi do klubu?

Aby jim mohli pracovníci v něčem pomoci, třeba se školou (přemýšlí) nebo třeba najít brigádu, trávit volný čas.

A víš o tom, že by jim někdy v něčem pomohl?

(smích) myslím, že pomáhá, ale nevím, jak konkrétně.

Proč navštěvuješ klub ty?

Chodím sem za kamarády, zahrát si hry. Docela mě to tu baví.

Pověz mi, co nejčastěji děláš ve svém volném čase?

Nejčastěji jsem s kamarády, jezdíme na dovolené, chodíme ven za holkama, hrajeme fotbal.

Co bys dělal, kdyby tu klub nebyl?

Hrál bych víc fotbal

Myslíš, že tě klub v něčem ovlivnil - třeba v chování, nebo změnil tvůj názor na nějakou věc?

Myslím, že se chovám líp ke starším lidem. Naučil jsem se k nim mít větší respekt.

Za tu dobu co sem chodíš, naučil ses v klubu někdy něco užitečného nebo nového?

Ani ne, nevybavuju si.

Zeptám se teď na trochu zvláštní věc, vážíš si sám sebe? Myslíš, že díky klubu se nějak změnilo to, jak se na sebe díváš?

Vážím si sám sebe, nejsem si jistý, jestli na to měl klub nějaký vliv.

Dobře, teď by mě zajímalo, jak spolupracuješ ve skupině?

Myslím, že spolupracuju docela dobře.

Zkus si představit nějaký případ, kdy musíš řešit nějaký problém ve skupině třeba pěti lidí a každý má jiný názor. Jakou bys v takovém případě měl roli? Jak by ses choval?

Nedokážu si takovou situaci představit a popsat, jak bych se choval (nechává si dovysvětlit) když se něco takového stane, poslechnu si názory všech a pak (ostatní napovídají, kolem je ruch)

Když máš problém a zdá se ti, že přerůstá tvoje možnosti/nevyřešíš to sám, co uděláš?

Tak řeším to hlavně s partou, s kámošema. Když to nezvládnou sám, tak to řeším s mámou, s tou se bavíme o problémech.

Jak reaguješ, když tě někdo štvě, nebo máš s někým spor?

Nadávám, řvu na něj

Měl na tebe klub vliv v řešení konfliktů

Asi zatím ne.

Tak přejdeme k dalším otázkám, myslíš, že je pro tebe důležité vzdělání?

Jo, musím se přece nějak živit.

Kdo tě nejvíc ovlivňuje v přístupu ke studiu?

Rodiče

Stalo se někdy, že by ti v něčem se školou pomohl i klub?

Určitě, pomáhá mi s úkoly.

Pomalou budeme končit, ještě se zeptám na pár věcí. Je pro tebe důležité, aby u tebe doma bylo uklizeno a čisto?

Jo (přikyvuje)

Jaký máš názor na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě?

Tohle zrovna moc neřeším.

Uklízíš po sobě odpadky nebo je necháváš na ulici?

Uklízím, snažím se uklízet

Myslíš, že tě v tom nějak ovlivnil klub?

Myslím, že jo, hlavně doma.

To je dobré a měl jsi vždycky stejný názor, nebo se časem nějak změnil?

Ještě bych chtěl, aby sis představil, že člověk, na kterém ti záleží, po tobě chce, abys něco udělal. Tobě se do toho ale moc nechce a možná cítíš, že to není ani úplně správné. Uděláš to?

Neudělám, proč bych měl? Já se rozhoduju sám za sebe.

Vybavuješ si, že by se ti někdy stalo něco, u čeho by sis uvědomil, že jsi zodpovědný za svoje chování?

To se mi asi nikdy nestalo.

Poslední otázka, napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

Naučí tě nové věci, to je asi všechno, co mě napadá.

Příloha IV. Přepis rozhovoru s P.

Ahoj, super, že jsi to stihl, tak rovnou začneme, rovnou se zeptám na první otázku, proč chodíš do klubu?

Chodím sem, abych se pobavil, užil si srandu.

Když řešíš problém, jak se cítíš? Snažíš se někomu něco vysvětlit, ale on to nechápe a máš pocit, že se tě ani nesnaží pochopit. Začínáš mít nervy, jak se zachováš?

Kdyby na mě někdo řval, tak mu řeknu „more, běž se schovat nebo ti pochčiju tátu“

Takže nejsi agresivní, zvládáš to s klidem?

To by se někdo musel navážet do mojí rodiny, abych se popral, kdyby mi nadával do rodiny, tak ho pochčiju, jinak reaguju docela v klidu.

Stalo se ti někdy, že jsi řešil problém v klidu, i když jsi byl naštvaný?

Jo, naposledy se mi něco takového stalo ve škole s učitelem.

Co to bylo za situaci?

Řval na mě, ať se otočím, tak jsem mu řekl, ať na mě neřve a jestli se mnou má nějaký problém, ať si ho vyřeší někde jinde. Málem z toho byla rvačka, ale ovládl jsem se.

Chtěl jsi zareagovat jinak?

Jasně, už jsem mu chtěl dát do huby, ale nakonec jsem se uklidnil.

Ovlivnil nějak klub to, jak reaguješ, když tě někdo štvě, nebo máš s někým spor?

Ted' mě nic takového nenapadá

Zkusíme trochu jiné téma, je pro tebe důležité vzdělání?

Je mi to jedno, myslím, že se učím normálně, je to asi dneska důležité se vyučit, ale já mám školu.

Pomohl ti v něčem klub?

Myslím, že mi ještě přihoršil, co jsem tady, tak mluvím sprostěji a sprostěji, fakt, kdysi jsem byl doma a nechodil jsem ven, ale od té doby, co chodím ven s nima, tak se učím samá sprostá slova

A ve škole se tak nemluvilo?

No jasně, ale ve škole jsme byli jak cikne čhave, rozumíš...(začínají zpívat)

A co třeba tvůj názor na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě?

Kašlu na to, je mi to jedno (smích)

Zkusil bys prosím ještě popsat situaci, kdy sis uvědomil/a, že jsi zodpovědný/á za své chování? Měl na to klub nějaký vliv?

Nevím, asi né

Napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

(Humorné poznámky, smích, roztěkanost) tazatel ukončuje rozhovor

Příloha V. Přepis rozhovoru s M.

Čau, hele tak začneme, první otázka. Proč myslíš, že chodí tví kámoši do klubu? Ovlivnil v něčem klub někoho z tvých přátel? Jak?

Každá skupina to má úplně jinak, ta co tu chodí nejčastěji sem chodí především trávit volný čas, někteří sem chodí kvůli doučování a vlastně všechny služby, které klub nabízí tady lidi využívají. Kdyby kluby nebyly tak by tu byla...no asi ne přímo větší kriminalita, ale myslím, že by tu bylo více závislých, určitě to má nějaký dopad, aniž by si to někdo uvědomoval.

Proč myslíš, že navštěvuješ klub ty?

Já navštěvuju všechny tři kluby na Žižkově a každý využívám na něco úplně jiného. Jeden klub využívám na doučování, protože je mi nejbližší a vlastně tam dělám skoro všechno, je to nejbližší mé věkové kategorii, ale když to tam nejde, tak jdu do jiného. V každém klubu jsou ty služby stejné, ale (přemýšlí) dám ti příklad: když si tady chceš zavolat, musím dát deset korun, když v Ulitě, musím udělat nějakou práci pro klub a v R-mostech můžu zadarmo, protože je tam pravidlo, že každý si může jednou za den zavolat zadarmo. Takže každý klub se mi hodí na něco jiného a podle toho je využívám, navíc v každém klubu je jiné věkové omezení, takže já teď chodím do R-mostů, ale od příštího roku už tam nebudu moct, protože tam mohou chodit jen do devatenáctých narozenin. Tady je to do 26, že? (tazatel potvrzuje) no takže pak budu navštěvovat Husitu a Ulitu.

5) Představ si, že by žádný klub neexistoval. Jak by vypadal tvůj den?

Můj den? To je těžko popsatelné. Trávím tam celé dny, hlavně když je třeba venku hnusně a představ si, že nemáš co dělat, kam jít a klub ti nabízí už jen to, že tam můžeš trávit čas, hrát hry, jsou tam různé akce. Sice někde je to za spoluúčast, ale máš tam to vedení. Myslím, že ten klub ti pomáhá dospět. Dám příklad, nikdy bych sám třeba nešel do lanového centra, ale díky klubu jsem tam šel a vím, kolik to stojí, jak se tam jde, co se tam dělá. Nebo další příklad, když jsme jeli do Chorvatska, poprvé jsem byl takhle daleko, byl to super zážitek a teď už vím, co pro to musím udělat a jak co zařídit. V podstatě i volnočasové aktivity, které jsme tam dělali, byly super, všechno ti něco dá a naučí tě to něco. Samozřejmě, když tam jede někdo, kdo tady fetuje a chtěl tam jet jen na výlet, tak si z toho nic moc nevezme, záleží na něm, ale člověk jaké já si z toho vezme maximum a užívá si to naplno.

7) Myslíš, že tě klub v něčem ovlivnil - třeba v chování, nebo změnil tvůj názor na nějakou věc? Jestli ano, popiš mi v čem.

Určitě ovlivnil, dejme tomu, že jsem díky tomu začal více rozvíjet svůj talent, ať už jde o hudbu jako hraní, nebo RAP a postupně jsem se zlepšoval a kluby nám v tom pomáhají. V Beztíži jsme vznikli jako United Gipsy Crew, díky projekt, který přišel do Beztíže, díky workshopům, odtud jsme přešli do R - mostů, kde jsme udělali s Henrym featuring, byl tam Kato z Prahou Union a tak podobně. Další motivací bylo, že nám Beztíže zasponzorovalo vznik našeho klipu, ale je to o lidech, záleží na nich, co si z toho vezmou, když chtějí, ta možnost tu je. Já toho využívám hodně (hluk z venku, smích)

Myslíš, že klub nějak změnil tvé chování nebo tvůj názor na nějakou věc?

(přemýšlí) s chováním asi ne, já jsem nikdy nebyl grázl. Názorově mě spíš hlavně motivoval, chtěl bych dělat to, co vy, baví mě to, ale názorově určitě ne, ale někoho jiného rozhodně

Víš o někom?

No namotivovalo to ostatní, všechno je to o motivaci, kterou tady dostávají. Někdo se choval blbě a ta motivace ho přiměla chovat se jinak, protože mu klub nabídl aktivitu, který ho baví. Když tě něco baví, tak za tím jdeš. Tím pádem se ten člověk se vzchopil, zjistil, že to jde, že ty věci mají smysl a nakonec tady dělají lektora, že?

Naučil ses v klubu něco užitečného nového?

Jak jsem mluvil o těch akcích, myslím, že každá mi něco dala, nevím, jak to lépe popsat. Třeba díky workshopu jsem se něco naučil. V R-mostech byl třeba týpek, který učí bicí, takže jsem se mohl naučit hrát na bicí.

Všímají si toho lidi ve tvém okolí? Ocenili to?

Spíš myslím, že je to vzájemné v partě, tam si toho všímají. Jestli to lidi ocení, to se asi ukáže na mojem úspěchu, třeba až mě uvidíš v televizi nebo uslyšíš v radiu, tak uvidíš sám, jestli to někdo ocenil.

Myslíš, že ti klub pomohl dívat se na sebe jinak, vážit si sám sebe? Jak čem?

Připadám si o šest kilo tlustší (smích) teď vážně, myslím, že se ta situace zlepšila, mám třeba lepší slovní zásobu, zlepšila se mi komunikace s lidmi a to je taky díky RAPu, díky tomu jsem se rozvinul. Když jsem se nedávno koukal na svou tři roky starou online konverzaci s někým, tak jsem nemohl uvěřit, že jsem to psal já, byl jsem strašněj dement. Nevím, jestli to bylo tím slangem nebo co, ale myslím, že jsem hodně dospěl. Tak v tomhle klub určitě hodně pomáhá. Když si vzpomenu na některé „smrady“ co tu byli a jen tu chodili a nadávali a teď už tu chodí delší dobu, sbírají body a jsou úplně jiní a to je přesně ta motivace, o té to je a v tom vidím ten hlavní význam, namotivovat děcka, aby nemusely chodit po venku jako feťáci. Kdyby tu kluby nebyly, rozhodně by to tak dopadlo, ulice by byly plnější takových lidí, takže ty kluby pomáhají, i když jde o volnočasové aktivity.

Jak spolupracuješ ve skupině?

Já preferuju kompromisy, ty jsou nejlepší. Snažím se vyhovět. V některých klubech už třeba nemůžu jezdit na výjezdy, protože jsou věkově omezené, ale kdykoli jsem v takové situaci, tak se snažím s lidmi vycházet.

Má na to vliv klub?

Jasně, ale je to všechno o tom, jak se k tomu postavíš. Můžu lidem říkat, ať něco nedělají, ale záleží na nich, jak si to přeberou. Takže rozhodně mi v tom hodně dal klub, ale z větší části to byl ten můj přístup.

Změnilo se na tom někdy něco? Pokud ano, co přineslo změnu?

Představ si, že jsi ve skupině s dalšími 5ti lidmi a máte společně vyřešit nějaký úkol, jenže máte různé názory, jak byste měli úkol řešit. Jak by ses v takové situaci choval ty?

Hele ono stačí, když jsme dva nebo tři (smích). V takovém případě je asi dobré hlasování, když máme třeba s kapelou každý jiný názor nebo se chvíli hádáme, ale to jen když já vím, že jejich názor je špatný a snažím se je přemluvit, ale většinou se rozhodujeme hlasováním, anebo jdu do kompromisu a ustoupím.

Když řešíš problém, jak se cítíš? Zkus si představit, že se snažíš někomu něco vysvětlit, ale on to nechápe a máš pocit, že se tě ani nesnaží pochopit. Začínáš mít nervy, jak se zachováš?

Hodně záleží na tom, kdo to je a jak závažný je to problém. Když je to něco závažného nechávám si to pro sebe, když je to nějaká prkotina, tak to řeším se všemi (smích). Často se naštvu, ale kvůli blbostem jako třeba kdo bude sedět v autě vepředu (smích)

Stalo se ti někdy, že jsi řešil problém v klidu, i když jsi byl naštvaný?

To zase záleží na tom, jak je ten problém závažný. Když mi někdo sní poslední rohlík, řeknu oukej, v pohodě nebo „tyjo to byla moje poslední svačina“ ale jsem pořád v klidu, ale když je to něco vážnějšího tak nevím.

Když máš problém a zdá se ti, že přerůstá tvoje možnosti/nevyřešíš to sám, co uděláš?

Rozhodně bych šel za rodičema, většinou, ale těžko si představit, jaký by to byl problém. Pokud by to bylo třeba něco se školou, tak bych se šel poradit do klubu, na milion procent! (radostné zvolání)

Je pro tebe klub důvěryhodný?

Jak v čem, ale většinou jo

Je pro tebe důležité vzdělání?

Určitě, na sto procent.

Kdo, nebo co tě ovlivňuje v přístupu ke studiu?

Motivuje? Nevím, je to pro mě důležité, ale mám teď docela problémy. Přestoupil jsem teď na obor, ředitel s tím měl problém a moc nevím, co teď bude. Se vzděláním je to teď u mě trochu těžší, ale chtěl bych ho mít. Nemám něco jako motivaci. Ale když se pak zamyslím nad tím, že budu celý život dělat nějakou blbost, to je na nic, ale když jsi studovanej, tak to má své výhody, takže s tím svým vzděláním hodlám ještě něco dělat.

Pomohl ti v něčem klub ohledně školy? V čem?

Noo, pomohl, klub R-mosty mi pomáhal s teorií, když jsem se hlásil na přijímačky, protože jsem do té doby nevěděl vůbec nic a díky jejich pomoci mě pak přijali.

Máš zkušenost s tím, že by klub tobě nebo někomu jinému pomohl sehnat práci?

To se ještě uvidí (smích) zrovna sháním, ale zatím s tím zkušenosti nemám, kdybych odpovídal tak za měsíc, tak ti dovedu odpovědět. Ted' zrovna něco sháním, ale ještě jsem to neřešil v klubu, ale plánuju to.

Jaký máš názor na nepořádek na ulici, nebo odpadky v přírodě?

Podle mě je to nevyřešitelné téma, stejně jako rasismus (smích) někomu řekneš, ať neodhazuje odpadky a on to stejně udělá, ale samozřejmě, že mi to vadí. Co se týče mě, kdybych byl fakt unavený, tak bych možná taky někdy udělal, ale většinou to nedělám.

Měl jsi vždycky stejný názor, nebo se časem nějak změnil?

Neměl jsem vždycky stejný názor. V tomhle mě hodně ovlivnil klub. Třeba když jsme byli na táboře a každou chvíli jsme slyšeli „neházej tam tu flašku“ ale i během dospívání si člověk uvědomí spoustu věcí.

Člověk, na kterém ti záleží, po tobě chce, abys něco udělal. Tobě se do toho ale moc nechce a možná cítíš, že to není ani úplně správné. Jak se zachováš?

Vyjdu mu vstříc, když mi na něm záleží

Napadá tě něco, v čem může být klub užitečný?

Ke všemu. Myslím, že hlavní je příprava na život, volný čas a podobně. Kdyby ty kluby nebyly, bylo by to v háji. Když jdu někam do nějaké vesničky, tak se ptám, jestli tam mají klub a oni se ptají, co mám na mysli, tak jim to vysvětlím a oni se diví. Podle toho je i vidět, co tam dělají ve volném čase. Přijdou ve dvě ze školy, sedí venku na plácku, poslouchají písničky a pak jdou zpátky domů v sedm a tak je to pořád dokola a je to nudný. V klubu můžeš trávit čas, poznáš nové lidi, naučíš se nové věci, jezdíš na akce a je to super

Děkuji za rozhovor.

Příloha VI. Přepis rozhovoru se skupinou

Děkuji všem, že jste přišli (hluk) jsem rád

Na začátku se budeme se bavit o klubu, o tom, jestli vám klub něco dal nebo jste se zde něco naučili. Buďte upřímní. Začneme obecnou otázkou, proč myslíte, že kluby jsou a proč do něj lidi chodí?

Aby se měli kde učit, aby mohli najít zajímavé aktivity

Pro zábavu (smích, pokřikování)

Kvůli kamarádům

Chodíme sem, protože je tu teplo

Je tu zábava

Teď mě zajímají vaše osobní názory, proč vy osobně sem chodíte?

Protože sem chodili naši kamarádi, kteří nás sem přivedli.

Je tu zábava

Můžeme tu být na počítačích, to doma nemáme

Chodíte se sem jen bavit nebo můžete přijít, i když něco potřebujete?

Doučování, můžeme se sem chodit vzdělávat

Jak trávíte svůj volný čas? Chodíte do klubů často?

Jo, chodíme často a všude, do všech klubů

Všichni chodíme taky do R-mostů

Jak často chodíte?

Občas

Každý den

(přicházejí další, hluk, smích)

Představte si, že by žádné kluby nebyly, jaké by to pro vás bylo?

Fetovala bych

Měla bych jiné zájmy

Chodila bych ven, ale byla by nuda, o víkendu třeba nevím, co mám dělat

Nemohli bychom se vzdělávat

Neměli bychom kafe

Neměli bychom se kde vy... (smích)

Ted' by mě zajímalo, jestli znáte někoho nebo sami máte zkušenost s tím, že by klub ovlivnil vaše chování

Můj známý se naučil fetovat a krást, no fakt

Mluvíš o klubu?

Aha, to ne

Představte si, jak se chováte venku, chováte se tam stejně jako tady?

Ne

Jo

V čem je ten rozdíl?

Tady si nemůžeme třeba zapálit

Naučili jste se v klubu něco nového?

Ne, nic

Jo, třeba chovat se slušně

Je pro vás důležitá škola? Vzdělání?

Jo, je to důležité, abychom v budoucnu něčeho dosáhli

Abychom nebyli za dva roky na pracáku

Kdo vám pomáhá s věcmi do školy?

Mamka

Moje máma

I v klubu nám pomáhají, mně třeba pomohli

Jak?

Třeba s úkolama, přípravou na testy

Víte o někom, komu klub ještě jinak pomohl se školou? Třeba dostat se?

Tak určitě, dávali nám třeba přihlášky na školy a pomáhali nám je vyplnit

Teď bych chtěl, abyste si představili situaci, že jste ve skupině lidí a máte něco společně řešit, jak se při tom cítíte, když má každý jiný názor. Je těžké se domluvit?

Jo

No, jak s kým

Myslíte, že vám kluby pomohly v tom, jak pracovat ve skupině

Ne

Ale jo, určitě si myslím, že nám to nějak pomohlo

Myslíte, že měl klub vliv na to, jak spolupracujete ve skupině

Jasně

Jak se cítíte, když vás někdo naštvě? Pobjete se? Jak reagujete?

Jo, já se někdy pobiju

Já bych ho nechal v tom, počkat, jak mi to říkají bílí lidi(pauza, přemýšlí) že nemám být blbej jako oni

Jasně, moudřejší ustoupí

Stalo se vám, že jste chtěli někoho zbít a museli jste se ovládat?

Jo, já jsem měla chuť někoho zabít

A v klubu se vám to stalo

Jo, často

Jo

Řekni mi víc

Jo měl jsem chuť vstát a jednu jí napálit

A proč jsi to neudělal?

Protože je to holka a já jsem kluk

A kdyby to bylo venku, choval by ses stejně?

No jo, asi jo, ale kdyby to byl chlap a byli bychom venku, tak bych mu natáhl.

Pomohl vám klub v tom, abyste se uklidnili, i když vás někdo naštvě?

Jo, asi jo

Zajímá mě, jak je pro vás důležité mít pořádek, máte doma pořádek?

Ne, máme doma bordel, pardon, musíme mluvit slušně, nepořádek

A jak to máte venku?

No třeba na barikádách

Jo, včera jsme uklízela na barikádách, sbírala jsem všechny papírky

Ale to jsi nemusela

Ne, ale chtěla

A proč?

Protože přijela policie, seděli jsme venku a zpívali večer a někdo na nás zavolal policii, protože se nás prý bojí, my jsme totiž dělali vokály

A když jezdíte na tábory nebo výjezdovky, jaké to je, když chceme, abyste uklízeli?

Je to úplně normální

Jo, to je mi jedno, to mi nevadí, ale vadí mi jiný věci na táboře

Proč myslíte, že lidi zahazují papírky v přírodě?

Asi si řeknou, že když už to udělal někdo před nimi, tak on může taky nebo si říká, že to za něj zvedne někdo jinej.

Myslíte, že klub po vás chce, abyste po sobě uklízeli?

Jo, to je důležitý mít uklizeno

A když jste někde na akcích s klubem tak to po vás taky chtějí?

No jasně, taky, to je přece jasný

Myslíte, že vám to může pomoci v tom, že to příště hodíte do koše a má to vliv na to, jak se chováte vy?

Jo (přikyvuje)

Má to určitě vliv

Asi na to víc myslím, když chci něco zahodit

A co si o sobě myslíte? Myslíte, že jste dobří?

Jo, jsem největší šéf

A mysleli jste si o obě někdy něco negativního

(všichni kývou, smějou se)

Jo, jasně

Co vám říká okolí?

Podle toho, jak se zrovna chováme, jestli se chováme jako prasata nebo jako normální lidi

Vážíte si sami sebe?

Tak to je jasný ne? Ty si sám sebe nevážíš?

Váším, ale někdy jsem měl pocity, že nejsem dost dobrý, ale pak jsem se něco naučil a okolí mě ocenilo a začal jsem si vážit víc sám sebe

K čemu tedy podle vás kluby jsou?

Můžeme přijít, když něco potřebujem

Můžeme spolu mluvit v soukromí

Pomůžou nám tam, poradí nám, když si v něčem nejsme jistí

Pomůžou nám a neřeší se to přede všemi

Můžeme se tady scházet

Je tu respekt

Tak já vám děkuji, vážím si toho, že jste tu se mnou byli a odpovídali

Dej nám sladkosti a za to ti vyluxujeme celou husitu

ABSTRAKT

KAŠNA, V. *Práce s romskou komunitou v NZDM a její přínos*. České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra psychologie, etiky a sociální práce. Vedoucí práce M. Elichová.

Klíčová slova: rodina, mládež, romská minorita, sociální exkluze, edukace, integrace, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Romové jako klienti nízkoprahového zařízení, poslání a cíle nízkoprahového zařízení, přínos práce s romskou mládeží

Cílem práce je popsat přínosy služeb nízkoprahových klubů pro děti a mládež pracujících převážně s romskou komunitou a porovnat, zda jsou popsane skutečnosti v souladu s realitou - posláním a cíli jednoho konkrétního zařízení. První kapitola se zaměřuje na pět hlavních aspektů, které hrají klíčovou roli v práci s romskou komunitou. Následující kapitola popisuje práci v kontextu nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, popisují metody práce s uživateli služby, její cíle a poslání v porovnání jednoho zařízení, které je i s jeho klienty předmětem této studie. Poslední kapitola se věnuje šetření přínosnosti NZDM z pohledu klientů porovnává výsledky s konkrétními cíli zařízení NZDM Husita. K těmto účelům slouží kvalitativní výzkumná strategie za pomoci polostrukturovaných rozhovorů.

ABSTRACT

Work with Roma community in low-threshold facility for children and youth and its benefit.

Keywords: family, youth, Roma minority, social exclusion, education, integration, low-threshold youth centre, Roma as clients of low-threshold facility, mission and goals of low-threshold facility, the benefits of working with Roma youth

The main aim of the thesis is to describe work with Roma community in low-threshold facility for children and youth (NZDM) and its benefit. Another task was to contrast described facts with goals and mission of one particular facility. The first chapter is keen on five main aspects that play key role in Roma community work. Following chapter describes the work in context of NZDM. The main subject is to describe working methods, goals and values used for efficient work with particular clients. The last chapter is dedicated to research focused on benefits of low-threshold facilities. The research was held in Husita low-threshold facility with its clients and the main goal was to compare results with particular goals of the facility. There was used a qualitative research strategy. Data collection was conducted through semi-structured interviews.